

KARL MARX

KARL MARXIN HISTORIALLINEN TYÖ

MESTARIN 25-VUOTISEN KUOLINPÄIVÄN JOHDOSTA JULKAISSUT
KARL KAUTSKY

SUOMENSI
VÄINÖ TANNER

MUOTOKUVALLA

PORISSA, OSUUSKUNTA KEHITYS R. L. KUSTANNUKSELLA

PORISSA 1908
KEHITYKSEN KIRJAPAINOSSA

Tekijän esipuhe.

Bremenin sivistysvaliokunnan toimesta pidin joulukuun 17 päivänä viime vuonna Bremenissä esitelmän Karl Marxista. Bremeniläiset toverit, jotka esitelmäni kuulivat, kehottivat minua julkasemaan sen painosta, koska se oli omiaan oikasemaan laajalle levinneitä vääriä käsityksiä siitä mitä Marx on aikaansaanut ja mitä marxilaisuus merkitsee. Minä noudatan täten tuota kehoitusta, mutta en rajoitu yksinomaan esitelmäni semmoseen julkasemiseen. Julkasemista varten olen sitä monin paikoin laventanut, etenkin ensi osassa.

En tässä pidä ylistyspuhetta Karl Marxin kunniaksi. Se vastaisi perin vähän sen miehen ylpeätä ajatustapaa, jonka tunnuslauseena oli: Kulje tietäsi ja anna ihmisten puhua. Se olisi myöskin mautonta semmosena aikana, jolloin koko maailma tunnustaa hänen personallisen merkityksensä.

Tarkotukseni on tässä pikemmin helpottaa sen käsittämistä, mitä Marx on maailmalle antanut. Se ei ole läheskään niin yleisesti tuttua kuin olisi välttämätöntä aikakaudella, jolloin niin kiivaasti Marxin puolesta ja häntä vastaan kiistellään. Monikin tulee ehkä seuraavia sivuja lukiessaan huomaamaan, että ajatukset, jotka nykyään ovat tulleet itsestään käsitettäväksi, olivat vasta Marxin ja Engelsin vaivaloisen työn kautta keksittävässä. Moni tulee kuitenkin myöskin havaitsemaan,

että aatteet, joita meille nykyään ylistetään hämmästyttävinä uusina keksintöinä, joiden kautta „vanhentunut“ marxilaisuus pitäisi voitettaman tai edelleen kehitettämän, eivät pohjiltaan ole muuta kuin senmoisten mielipiteiden ja ajatustapojen uudelleen elpymistä, jotka olivat vallalla ja käytännössä ennen Marxia ja jotka juuri tämä on voittanut. Uusille polville, joille liikkeemme menneisyys on tuntematon, nämä sukeltavat kuitenkin yhä uudelleen esiin.

Siten pyrkii esilläoleva työ olemaan ei ainoastaan pieni puoluehistoriallinen tutkielma, vaan myöskin lisänä päivänkysymysten ratkasemisessa.

Friedenau, helmikuulla 1908.

K. KAUTSKY.

1. Johdanto.

Maaliskuun 14 päivänä 1908 on kulunut 25 vuotta Marxin kuolemasta ja saman vuoden alussa on kulunut kuusikymmentä vuotta siitä kun Kommunistinen manifesti ilmestyi, missä hänen uusi oppinsa ensi kertaa koottuna tuli ilmoille. Ne ovat pitkiä ajanjaksoja niin nopeasti elävällä ajalla kuin meidän aikamme on, joka yhtä pian vaihtaa tieteellisiä ja taiteellisiä mielipiteitään kuin muotejaankin. Ja kuitenkin elää Karl Marx vielä meidän keskuudessamme täydessä voimassaan ja hän vallitsee aikakautemme ajatusmaailmaa enemmän kuin milloinkaan ennen, huolimatta marxilaisuuden kaikista vaikeista ajoista, huolimatta kaikista porvarillisen tieteen oppituoleilta tapahtuneista vastaväitteistä ja kumoamisista.

Tämä hämmästyttävä ja yhä kasvava vaikutus olisi kokonaan käsittämätön, ellei Marxin olisi onnistunut paljastaa kapitalistinen yhteiskunta viimeisiä juuriaan myöten. Jos hän on sen tehnyt, silloin ei todella enää, niinkauan kuin nykyistä yhteiskuntamuotoa kestää, ole mahdollista saavuttaa Marxia pitemmälle menevää, perustavaa merkitystä omaavaa uutta yhteiskunnallista tuntemusta, ja silloin jää toistaiseksi hänen viitottamansa tie niin hyvin käytännöllisesti kuin teoretisesti paljo hedelmällisemmäksi kuin mikään muu. Marxin suunnaton ja pysyvä vaikutus nykyaikaiseen ajatteluun olisi kuitenkin

kin myöskin mahdotonta, ellei hän olisi voinut henkisesti kohota kapitalistisen tuotantotavan piirin yläpuolelle, käsittää niitä suuntia, jotka sen kautta johtavat korkeampaan yhteiskuntamuotoon ja meille siten osottaa kaukaisia päämääriä, jotka kehityksen edistyessä tulevat yhä läheisemmiksi, yhä kouraantuntuvammiksi ja samassa määrässä saattavat meidät yhä valtavammin käsittämään sen miehen suuruutta, joka ne on ensinnä selvästi huomannut.

Se on tuo harvinainen tieteellisen syvyyden yhtyminen vallankumoukselliseen rohkeuteen, joka vaikuttaa että Karl Marx nykyään, neljännesvuosisadan päästä kuolemastaan, kaksi ihmisikää julkisen esiintymisensä alkamisesta, elää meidän keskuudessamme paljon vaikuttavampana kuin vielä elävien joukossa vaeltaessaan.

Jos me tahdomme tulla selvyteen tämän merkillisen miehen historiallisen toiminnan laadusta, voinee sen paraiten kuvata senkautta, että sen merkitsee *yhdistämisen* toiminnaksi, useiden, usein näennäisesti vastakkaisien alojen yhdistämiseksi korkeammaksi kokonaisuudeksi. Meillä on silloin edessämme ennenkaikkea *luonnontieteen ja järkeistieteen, englantilaisen, ranskalaisen ja saksalaisen* ajattelun, *työväenliikkeen ja sosialismin, teorian ja käytännön* yhdistäminen. Senkautta että tämä kaikki hänelle onnistui, että hän vertaistaan etsivällä yleisnerollaan ei ainoastaan tuntenut kaikkia näitä aloja, vaan myöskin hallitsi niitä aina mestaruuteen saakka, senkautta oli Karl Marxille mahdollista suorittaa mahtava historiallinen työnsä, joka lyö leimansa yhdeksännentoista vuosisadan viimeisiin ja kahdennenkymmenennen vuosisadan ensimmäisiin vuosikymmeneihin.

2. Luonnon- ja järkeistieteiden yhdistäminen.

Karl Marxin kaiken vaikutuksen perustan muodostaa hänen teoretinen toimintansa. Sitä on meidän ennenkaikkea tarkasteltava. Mutta juuri se asettaakin kansantajuiselle esitykselle erikoisia vaikeuksia. Toivottavasti niiden voittaminen meille onnistuu, vaikkakin meidän täytyy rajottua ainoastaan muutamiin viittauksiin. Joka tapauksessa tulevat ne kohdat, joita me tämän jälkeen käsittelemme, ilman muuta olemaan helposti ymmärrettäviä; lukija älköön senvuoksi antako sen pienen vaikeuden, minkä seuraavat sivut tuottavat, pelottaa itseään tunkeutumasta eteenpäin.

Tieteet jaetaan kahteen suureen alaan: *luonnontieteisiin*, jotka koettavat tutkia elottomien ja elollisten kappalten liikkumisen lakeja, sekä *järkeistieteisiin*, joita oikeastaan väärin kutsutaan sillä nimellä. Sillä sikäli kun järki esiintyy yksityisen kappaleen iimauksena, tarkastelevat sitä luonnontieteet. Psykologiaa eli sielutiedettä harjotetaan täysin luonnontieteellisten menetelmien mukaan, eikä järkeistieteiden avulla ole milloinkaan yritelty käydä parantamaan mielisairautta. Luonnontieteen etuoikeus tällä alalla on riidaton.

Se mitä *järkeistieteeksi* kutsutaan on todellisuudessa *yhteiskuntatiedettä* ja käsittelee ihmisten suhteita kanssaihmissiinsä. Ainoastaan niitä ihmisen henkisiä toimintoja

ja ilmauksia, jotka siinä suhteessa tulevat kysymykseen, tutkii järkeistiede.

Itse järkeistieteiden alalla voi erottaa taasen kaksi ryhmää: Toiset tutkivat joukkotarkastelun pohjalla inhimillistä yhteiskuntaa semmosenaan. Siihen kuuluu *kansantaloustiede*, oppi yhteiskunnallisen talouden laeista tavaratuotannon herruuden aikana; *etuologia*, kansatiede, tutkimus eri kansojen erilaisista yhteiskuntaoloista; vihdoin *esihistoria*, yhteiskunnallisten olojen tutkiminen niiltä ajoilta, joilta ei ole säilynyt mitään kirjoitettuja muistiinpanoja.

Toiseen järkeistieteiden ryhmään kuuluvat tieteet, jotka tähän saakka etupäässä ovat lähteneet *yksilöstä* ja ovat käsitelleet yksilön asemaa ja vaikutusta yhteiskunnassa, kuten historia, oikeustiede, etiikka eli oppi siveydestä.

Tämä järkeistieteiden toinen ryhmä on ikivanha ja sillä on jo aikoja ollut mitä suurin vaikutus ihmisten ajatteluun. Ensimmäinen ryhmä sensijaan oli siihen saakka, jolloin Marx opiskeli, nuori ja vasta päässyt tieteellisiin menetelmiin. Se rajottui ainoastaan ammattimiespiireihin eikä sillä ollut vielä mitään vaikutusta yleiseen ajatteluun, jonka luonnontieteet ja järkeistieteiden toinen ryhmä määräsivät.

Näiden molempien viimeksimainittujen tieteenhaarojen välillä syntyi nyt suunnaton juopa, joka ilmeni vastakkaisessa maailmankatsomuksessa.

Luonnontiede oli keksinyt niin monia välttämättömiä, säännöllisiä yhtenäisyyksiä luonnossa, se on, niin monta kertaa tullut havaitsemaan, että samanlaiset syyt aina myöskin matkaansaattavat samanlaisia seurauksia, että se oli aivan imenyt itseensä yleisen lakienmukaisuuden edellyttämisen luonnossa ja että siitä kokonaan karkotettiin otaksuminen, että on olemassa

salaperäisiä voimia, jotka aivan mielivaltaisesti sekaantuvat luonnollisiin tapahtumiin. Nykyinen ihminen ei enää pyri saamaan semmosia voimia rukouksien ja uhrien kautta suopeiksi, vaan pyrkii ainoastaan ymmärtämään luonnon lainmukaista yhtenäisyyttä, voidakseen oman väliintulonsa kautta saavuttaa siinä niitä tuloksia, joita hän tarvitsee olemassaoloonsa tai mukavuuteensa.

Toisin mainituissa järkeistieteissä. Niissä vallitsi vielä otaksuminen, että ihmisen tahto on vapaa eikä ole minkään lainmukaisen välttämättömyyden alainen. Lakimiehet ja siveysoppineet tunsivat olevansa pakotettuja pitämään kiinni tästä otaksumisesta, koska he muuten olisivat menettäneet maaperän jalkojensa alta. Jos ihminen on olosuhteiden tuote ja hänen toimintansa ja tahtonsa välttämätöntä seurausta syistä, jotka eivät ole hänestä riippuvaisia, mihin silloin joutuisi synti ja rangaistus, hyvä ja paha, oikeudellinen ja siveellinen tuomio?

Se oli tosin ainoastaan motiivi, „käytännöllisestä järjestä“ johtunut vaikutin, eikä mikään todistus. Tämän hankki etupäässä historiatiede, joka pääasiassa ei nojautunut mihinkään muuhun kuin kokoelmaan kirjetettuja muistiinpanoja aikaisemmilta ajoilta, joissa yksityisten yksilöiden, etenkin hallitsijain tekoja he itse tai muut kertoivat. Näytti mahdottomalta löytää mitään lainmukaista välttämättömyyttä yksityisissä teoissa. Turhaan yrittivät luonnontieteellisesti ajattelevat keksiä semmosta välttämättömyyttä. Tosin he pyristelivät sitä mahdollisuutta vastaan, ettei luonnon yleinen lainmukaisuus pitäisi paikkaansa ihmisten toimintaan nähden. Kokemus tarjosi heille riittävästi aineksia sen osottamiseksi, ettei ihmisen järki muodosta mitään poikkeusta luonnossa, että se vastaa määrättyihin syihin aina määrätyllä toiminnalla. Kuitenkin, niin eittämättömästi kuin tämä

voitiinkin todistaa niihin yksinkertasempiin henkisiin ilmauksiin nähden, jotka ihmisellä ovat yhteisiä eläinten kanssa, eivät luonnontutkijat hänen monimutkaisissa toimissaan, yhteiskunnallisissa aatteissaan ja ihanteissaan voineet löytää mitään välttämätöntä, syihin perustuvaa yhtenäisyyttä. He eivät siis voineet täyttää tätä aukkoa. He voivat tosin *väittää*, että ihmishenki on ainoastaan osa luonnosta ja on löydettävissä luonnon välttämättömän yhtenäisyyden rajojen sisäpuolella, mutta he eivät voineet sitä riittävästi *todistaa*. Heidän materialistinen monisminsa jäi vaillinaiseksi, eivätkä he päässeet perille idealisminsa ja dualisminsa avulla.

Silloin tuli Marx ja näki että historia ja historiassa vaikuttavat ihmisten aatteet ja ihanteet, ihmisten menestymiset ja epäonnistumiset ovat *luokkataistelun* tulosta. Mutta hän näki vielä enemmän. Luokkavastakohtia ja luokkataisteluja oli jo ennen häntäkin historiassa nähty, mutta ne olivat näyttäneet olevan tuloksena toiselta puolen tuhmuudesta ja häijyydestä, toiselta puolen ylpeydestä ja valistuksesta. Vasta Marx keksi niiden välttämättömän yhteyden taloudellisten olosuhteiden kanssa, joiden lainmukaisuus voidaan havaita, kuten Marx paraiten osotti. Taloudelliset olosuhteet itse riippuvat taasen pääasiassa siitä laadusta ja laajuudesta, jonka ihmisen herruus luonnon ylitse on saavuttanut ja joka herruus syntyy luonnonlakien tuntemisesta.

Ainoastaan määrättyjen yhteiskunnallisten edellytysten alaisena on *luokkataistelu* historian liikkeelle-panevana voimana; *taistelu* luontoa vastaan on siinä aina viime kädessä. Miten erikoiselta yhteiskunta näyttäneekin muun luonnon rinnalla, niin löydämme siinä, samoin kuin luonnossakin, samantapaisen liikkeen ja kehittymisen vastakohtien keskinäisen taistelun

kautta, jotka yhä uudelleen lähtevät itse luonnosta, löydämme siinä dialektisen kehittymisen.

Senkautta oli yhteiskunnallinen kehitys asetettu luonnollisen kehityksen puitteisiin, ihmisen järjen monimutkaisimmissa ja korkeimmissa ilmauksissaan, yhteiskunnallisissa ilmauksissaan, oli osotettu olevan palanen luontoa ja hänen toimintansa lainmukaisuus kaikilla aloilla todistettu sekä riistetty perustus filosofiselta idealismilta ja dualismilta.

Tällä tavalla on Marx ei ainoastaan täydellisesti mullistanut historian tutkimusta, vaan myöskin täyttänyt kuilun luonnontieteiden ja järkeistieteiden välillä, laskenut perustan koko inhimillisen tieteen yhtenäisyydelle ja senkautta tehnyt filosofian tarpeettomaksi, sikäli kun tämä erityisenä, tieteiden ulkopuolella ja niiden yläpuolella olevana viisautena koetti saada aikaan sitä ajattelun yhtenäisyyttä maailmankehityksen suhteen, joka sitä ennen tieteistä ei ollut saatavissa.

Se mitä Marx historiankäsityksellään sai aikaan, merkitsee tieteen suunnatonta kohottamista; koko inhimillisen ajattelun ja tietoisuuden täytyi senkautta tulla mitä voimakkaimmin hedelmöitetyksi — mutta ihmeellistä: Porvarillinen tiede pysytteli siihen nähden kokonaan torjuvalla kannalla ja ainoastaan sen vastakohtana, erityisenä köyhälistöläistieteenä voi tämä uusi tieteellinen käsitys saavuttaa kannatusta.

On pilkattu vastakohtaan esittämistä porvarillisen ja köyhälistöläistieteen välillä, ikäänkuin muka voisi olla porvarillista ja köyhälistöläiskemiaa tai matemaatikaa! Mutta pilkkaajat osottavat vaan, että he eivät tiedä mistä on kysymys.

Marxilaisen materialistisen historian käsityksen keksimisellä oli kaksi edellytystä. Ensiksikin määrätty

tieteellinen kehitys, mutta myöskin vallankumouksellinen katsantokanta.

Historiallisen kehityksen lainmukaisuus voitiin havaita vasta silloin kun uudet, ylempänä mainitut järkeistieteet, kansantaloustiede ja sen yhteydessä talouden historia, sitten kansatiede ja esihistoria olivat päässeet määrätylle asteelle kohoamaan. Ainoastaan nämä tieteet, joiden ainehistosta yksilö jo etukäteen oli karkotettu, jotka nojautuivat joukkohavaintoihin, voivat tehdä mahdolliseksi käsittää yhteiskunnallisen kehityksen peruslakeja ja siten raivata tietä niiden virtausten tutkimiseen, jotka kuljettavat yksityisiä, pinnalla uiskentelevia yksilöitä, joita perinnäinen historian esittämistapa yksinään ottaa huomioon ja kuvailee.

Nämä uudet järkcistieteet kehittyivät vasta kapitalistisen tuotantotavan kanssa ja luomassa maailman yhdysliikenteessä. Ne voivat saada jotakin merkitsevää aikaan vasta sitte kun pääoma oli päässyt herruuteen, mutta porvaristo samalla myöskin lakannut olemasta vallankumouksellinen luokka.

Ainoastaan semmoinen luokka voi kuitenkin hyväksyä opin luokkataistelusta. Luokan, joka tahtoo vallottaa vallan yhteiskunnassa, täytyy myöskin tahtoa *taistelua* vallasta, se tulee helposti käsittämään sen välttämättömyyden. Luokka, jonka käsissä valta on, tulee pitämään kaikkea taistelua siitä vastenmielisenä häiritsemisenä ja asettumaan hylkäävälle kannalle jokaiseen oppiin nähden, joka semmoista välttämättömyyttä julistaa. Se tulee sitä enemmän sitä vastustamaan, koska oppi luokkataistelusta on oppia yhteiskunnallisesta kehityksestä, joka esittää välttämättömänä loppuna nykyiselle luokkataistelulle yhteiskunnan nykyisten herrojen kukistamisen.

Mutta myöskin se oppi, että ihmiset ovat yhteiskunnallisten olosuhteiden tuotteita sikäli kun jonkin

määrätyn yhteiskuntamuodon jäsenet eroavat toisten yhteiskuntamuotojen ihmisistä, myöskin tämä oppi on vanhoilliselle luokalle mahdoton sulattaa, koska sen mukaan näyttää ainoana keinona ihmisten muuttamiseen olevan itse yhteiskunnan muuttaminen. Niinkauan kun porvaristo oli vallankumouksellinen, suosi sekin sitä käsitystä, että ihmiset ovat yhteiskunnan tuotteita, mutta valitettavasti eivät mainitut tieteet olleet silloin vielä riittävän kehittyneitä, jotta niiden avulla olisi voitu tulla käsittämään liikkeelle panevia voimia yhteiskunnallisessa kehityksessä. 18:n vuosisadan materialistit eivät tunteet luokkataistelua eivätkä kiinnittäneet huomiota teknilliseen kehitykseen. Ja siten tiesivät he kyllä, että ihmisten muuttamiseksi täytyi muuttaa yhteiskuntaa, mutta he eivät tienneet, mistä niiden voimien oli tultava, joiden oli muutettava yhteiskunta. He näkivät nämä voimat muutamien erinomaisten ihmisten, etenkin koulumestarien kaikkivoipaisuudessa. Sitä pitemmälle ei porvarillinen materialismi päässyt.

Niinpien kuin porvaristo sitte muuttui vanhoilliseksi, näytti siitä se ajatus sietämättömältä, että yhteiskunnalliset olosuhteet olisivat syynä meidän aikakautemme erikoisiin epäkohtiin ja olisivat senvuoksi muutettavat. Mikäli se ajattelee luonnontieteellisesti koittaa se nyt todistaa, että ihmiset luonnostaan ovat semmosia kuin ovat, ja että niiden täytyy ollakin semmosia, ja että halu muuttaa yhteiskuntaa ei ole mitään muuta kuin halu panna luonnollinen järjestys ylösalasin. Täytyy kuitenkin olla aivan yksipuolisen luonnontieteellisesti sivistynyt ja säilynyt vapaana aikamme yhteiskunnallisten olojen kosketukselta, voidakseen väittää näiden luonnon pakosta jatkuvasti pysyvän kaikkina aikoina samanlaisina. Enemmistöllä porvaristossa ei enää ole siihen rohkeutta; se koettaa lohduttaa itseään kieltämällä

materialismin ja tunnustamalla tahdonvapauden. Ei yhteiskunta muodosta ihmisiä, väittää se, vaan ihmiset muodostavat yhteiskunnan tahtonsa mukaan. Tämä on epätäydellinen senvuoksi, että ihmiset ovat epätäydellisiä. Meidän täytyy parantaa yhteiskunta, mutta ei yhteiskunnallisten muutosten kautta, vaan senkautta, että kohotamme yksilöt korkeammalle, vuodatamme kaikkiin suurempaa siveellisyyttä. Paremmat ihmiset tulevat sitte kyllä synnyttämään paremman yhteiskunnan. Siten tulee siveysoppi ja tahdonvapauden tunnustaminen nykyisen porvariston mieliaatteenksi. Tämän aatteen on julistettava porvariston hyvää tahtoa, vastustettava yhteiskunnallisia epäkohtia eikä se kuitenkaan velvota sitä mihinkään yhteiskunnallisiin muutoksiin, päinvastoin torjuu kaikki semmoset.

Sille, joka on porvarillisen yhteiskunnan pohjalla, ovat tältä katsantokannalta lähtien kaikki ne tulokset saavuttamattomia, jotka Marxin luoman tieteiden yhtenäisyyden perustalla voidaan voittaa. Ainoastaan se, joka arvostellen tarkastelee yhteiskuntaa, voi tulla käsittämään tätä oppia, se on, siis ainoastaan se, joka asettuu köyhälistön ajatuskannalle. Sikäli voidaan erottaa köyhälistön tiede porvarillisesta.

Luonnollisesti ilmenee molempien vastakkaisuus voimakkaimmin järkeistieteissä, kun sensijaan ristiriita feodalisen eli katolisen ja porvarillisen tieteen välillä astuu huomattavammin näkyviin luonnontieteissä. Mutta ihmisen ajattelu pyrkii aina yhtenäisyyteen, eri tiedon alat vaikuttavat alati toisiinsa ja senvuoksi vaikuttaa meidän yhteiskunnallinen näkökantamme takasin koko meidän maailmankäsitykseemme. Siten ulottuu ristiriita porvarillisen ja köyhälistön tieteen välillä myöskin luonnontieteen alalle.

Sen voi huomata jo kreikkalaisessa filosofiassa;

saman osottaa muun muassa myös eräs nykyaikaisesta luonnontieteestä otettu esimerkki, joka on läheisessä yhteydessä aineeseemme. Olen jo kerran toisessa paikassa viitannut siihen, että porvaristo, niinkauan kuin se oli vallankumouksellista, myöskin otaksui luonnollisen kehityksen tapahtuvan mullistusten kautta. Senjälkeen kun se on tullut vanhoilliseksi, ei se tahdo enää tietää mullistuksista mitään edes luonnossakaan. Kehitys tapahtuu nyt sen mielipiteen mukaan mitä hitaimmalla tavalla, kokonaan huomaamattomien muutosten tietä. Mullistukset ovat siitä jotakin säännötöntä, luonnotonta ja ainoastaan omiaan häiritsemään luonnollista kehitystä. Ja huolimatta Darwinin luomasta opista, joka selittää taistelun olemassaolosta olevan kaiken kehityksen pohjalla, näkee porvarillinen tiede paljo vaivaa esittääkseen kehityskäsitteen samaa merkitsevänä kuin aivan rauhallinen tapahtumain kulku.

Marxille oli luokkataistelu sensijaan ainoastaan erityinen muoto luonnon yleisestä kehityslaista, joka ei ensinkään ole rauhallinen laadultaan. Kehitys on hänestä, kuten jo huomautimme, „dialektista“, se on, tuloksena vastakohtista, joita välttämättä esiintyy. Kaikkinaisen taistelun sovittamattomien vastakohtien välillä täytyy kuitenkin lopulta johtaa toisen taistelevan kukistamiseen, siis mullistukseen. Mullistus voi valmistua hyvin hitaasti, huomaamatta saattaa toisen taistelevan voima kasvaa, toisen absolutisesti tai suhteellisesti vähetä, lopulta tulee toisen puolen sortuminen välttämättömäksi — se on, välttämättömäksi seurauksena taistelusta ja toisen puolen voimien kasvamisesta, eikä suinkaan välttämättömäksi tapahtumana, joka tapahtuu itsestään. Päivittäin, joka askeleella tapaamme pieniä mullistuksia, niin hyvin luonnossa kuin yhteiskunnassa. Jokainen kuolintapaus on mullistus. Jokaisen olemassaolevan

kokonaisuuden täytyy kerran sortua vastakohtien ylivoiman edessä. Tämä ei koske ainoastaan kasvia ja eläimiä, vaan myöskin kokonaisia yhteiskuntia, kokonaisia valtakuntia, kokonaisia taivaankappaleita. Yleisen kehityskulun edistyminen valmistaa niillekin vastustuksien vähitellen tapahtuvan kasvamisen kautta ajotaisia mullistuksia. Ne muodostavat välttämättömän asteen kehityksessä; kehitys on mahdoton ilman ajotaisia vallankumouksia.

Tämän käsityksen näemme voittaneen niin hyvin vallankumouksellis-porvarillisen käsityskannan, joka otaksui kehityksen tapahtuvan yksinomaan mullistuksien kautta, samoinkuin vanhoillis-porvarillisen käsityskannan, joka ei näe mullistuksessa usein hyvin pitkällisen ja huomaamattoman kehitysprosessin *läpikulkukohtaa*, vaan sen *estämistä ja häiritsemistä*.

Toisen vastakohdan porvarillisen ja köyhälistön, tai jos kernaammin tahtoo sanoa, vanhoillisen ja vallankumouksellisen tieteen välillä näemme tietämisen arvostelussa. Vallankumouksellinen luokka, joka tuntee itsessään olevan voimaa yhteiskunnan vallottamiseen, ei myöskään ole halukas tunnustamaan mitään esteitä tieteellisille valtauksilleen, vaan pitää itseään pystyvänä kaikkien aikakautensa problemien ratkasemiseen. Taantumuksellinen luokka sensijaan kammoo vaistomaisesti kaikkea edistystä ei ainoastaan valtiollisella ja yhteiskunnallisella, vaan myöskin tieteellisellä alalla, koska se tuntee, että kaikki syvempi tietäminen ei voi enää sitä paljo hyödyttää, mutta kyllä äärettömästi vahingottaa. Se on halukas alentamaan luottamusta tieteseen.

Sitä lapsellista luottavaisuutta, joka elähytti vielä 18:n vuosisadan vallankumouksellisia ajattelijoita, ikäänkuin kantaisivat he taskuissaan kaikkien maailman arvo-

tusten ratkasua, ikäänkuin puhuisivat he absolutisen järjen nimessä, ei nykyään rohkeinkaan vallankumouksellinen voi omata. Nykyään ei kukaan tahdo kieltää, minkä tosin 18:lla vuosisadalla, jopa vanhalla ajalla monet ajattelijat tiesivät, että kaikki meidän tietämisemme on verrannollista, että se kuvaa vaan ihmisen, minän, suhdetta muuhun maailmaan, osottaa meille vaan tämän suhteen eikä itse maailmaa. Kaikki tieto on siis verrannollista, ehdollista ja rajotettua; absolutisia, ikuisia totuuksia ei ole. Tämä taasen ei sano muuta kuin että ei ole olemassa mitään loppurajoja meidän tietämisellämme, että tietämisen prosessi on ääretön ja rajaton, että tosin on hulluutta esittää minkään tietämistä viisauden viimeisenä huippuna, mutta ei myöskään vähemmin hullua esittää jokin väite viisauden äärimmäisenä rajana, jonka ylitse me emme milloinkaan voi päästä. Me tiedämme päinvastoin, että ihmiskunnalle on tähän saakka aina ennemmin tai myöhemmin onnistunut astua jokaisen tietämisensä rajan ylitse, jonka se on edessään huomannut, tosin vaan löytääkseen sen takaa uusia rajoja, joista sillä ei aikaisemmin ole ollut aavistustakaan. Meillä ei ole vähintäkään syytä säikkyen väistää jotakin määrättyä problemia, jonka pystymme huomaamaan, toivottomina sen edessä laskea kädet syliimme ja alistuvaisesti mutista: *Ignorabimus*, emme tule koskaan siitä mitään tietämään. Tämä rohkeuden pöute on kuitenkin ominaista nykykaiselle porvarilliselle ajattelulle. Sensijaan että se kaikin voimin pyrkisi laajentamaan ja syventämään meidän tietoisuuttamme, suuntaa se nykyään pääasiallisimman voimansa määrätyn rajan löytämiseksi, joka meidän tietoisuudellemme olisi ikuisiksi ajoiksi vedetty, samalla kun se koittaa saattaa huonoon valoon tieteellisen tietoisuuden varmuuden.

Niinkauan kuin porvaristo oli vallankumouksellista kulki se tämmöisten tehtävain ohitse. Ei Marxkaan milloinkaan niihin takertunut, nykyisen porvarillisen filosofian suureksi harmiksi.

3. Marx ja Engels.

Se oli hänen vallankumouksellinen, köyhälistöläis-katsantokantansa, joka Marxin tapaiselle henkijättiläiselle teki mahdolliseksi laskea perusteen kaikkien tieteiden yhtenäisyydelle. Mutta kun me puhumme Marxista, emme milloinkaan saa unohtaa, että sama suurtyö samanaikuisesti onnistui hänen kanssaan tasaväkiselle ajattelijalle, *Friedrich Engelsille*, sekä, ettei ilman näiden molempien läheistä yhteistyötä uusi materialistinen historiankäsitys sekä uusi historiallinen tai dialektinen maailmankäsitys olisi voinut yhdellä iskulla esiintyä niin täydellisenä ja laajana.

Engels tuli tähän käsitykseen toista tietä kuin Marx. Marx oli lakimiehen poika ja määrätty lähinnä lainopillista, sittemmin akatemista uraa kulkemaan. Hän tutki oikeusoppia, filosofiaa, historiaa ja kääntyi vasta sitte taloudellisiin opintoihin, kun hän katkerasti tunsi taloudellisten tietojen puutteensa.

Parisissa opiskeli hän kansantaloutta, vallankumousten historiaa ja sosialismia ja etenkin suuri ajattelija Saint-Simon näyttää suuresti vaikuttaneen häneen. Nämä opinnot saivat hänet sitten siihen havaintoon, ettei laki eikä valtio muodosta yhteiskuntaa, vaan että päinvastoin taloudellisesta prosessista syntyvä yhteiskunta muodostaa tarpeittensa mukaan lain ja valtion.

Engels sensijaan oli tehtailijan poika; ei kimnaasi

vaan realikoulu antoi hänelle hänen tietonsa ensimmäiset perusteet; siellä oppi hän ajattelemaan luonnontieteellisesti. Senjälkeen tuli hänestä liikemies, hän harrasti kansantaloutta käytännöllisesti ja teoretisesti ja vieläpä Englannissa, Manchesterissa, englantilaisen kapitalismin keskustassa, missä hänen isällään oli tehdas. Ollen jo Saksasta käsin tutustunut hegeliläisen filosofian oppeihin, ymmärsi hän syventää sitä taloudellista tietoisuutta, minkä hän Englannissa tapasi, ja senkautta suuntautui hänen katseensa ennenkaikkea taloushistoriaan. Mutta missään ei köyhälistön luokkataistelu ollut edes vielä 19:n vuosisadan neljännellä vuosikymmenellä niin kehittynyt eikä sen yhteys kapitalistisen kehityksen kanssa niin selvästi huomattavissa kuin Englannissa.

Siten tuli Engels samanaikaisesti Marxin kanssa, mutta toista tietä, saman materialistisen historiankäsityksen kynnykselle kuin tämäkin. Jos toinen saapui siihen vanhojen järkeistieteiden, oikeusopin, siveysopin ja historian kautta, niin tuli siihen toinen uusien tieteiden, kansantalouden, taloushistorian, kansantieteen ja luonnontieteiden kautta. Vallankumouksessa ja sosialismissa kohtasivat he toisensa. Heidän aatteidensa yhdenmukaisuus saattoi heidät heti lähelle toisiaan, kun he tulivat mieskohtaseen kosketukseen toistensa kanssa vuonna 1844 Parisissa. Aatteiden yhdenmukaisuus muuttui kuitenkin pian täydelliseksi sulautumiseksi korkeammaksi kokonaisuudeksi, josta oli mahdotonta sanoa mitä ja miten paljo toinen tai toinen siihen on antanut. Tosin oli Marx merkitsevämpi heistä, eikä kukaan ole sitä vilpittömämmin eikä suuremmalla ilolla tunnustanut kuin Engels itse. Marxin mukaan kutsutaankin heidän ajatussuuntaansa marxilaiseksi. Mutta Marx ei olisi milloinkaan voinut saada aikaan sitä, minkä hän on aikaansaanut, ilman Engelsiä, jolta hän oppi äärettömän

paljo — tosin kävi päinvastoin. Kumpikin näistä molemmista kohoutui yhteistyössä toisen kanssa ja saavutti siten katseen laajuuden ja tiedon yleisyyden, jota yksin ollen ei milloinkaan olisi voinut hankkia. Marx olisi kyllä ilman Engelsiä ja Engels ilman Marxia tullut materialistiseen historiankäsitykseen, mutta kehitys olisi silloin kai saanut käydä paljon hitaammin, useampien erehdysten ja hairahdusten kautta. Marx oli *syvämielisempi* ajattelija, Engels *rohkeampi*. Marxissa oli *eristämisvoima* enemmän kehittynyt, kyky erikoistapahtumain sekottavissa tapauksissa erottaa pääasia; Engelsissä oli taasen *yhdistämiskykyä*, taitoa yksityisistä merkeistä saada henkensä silmien eteen luoduksi jonkin ilmiön kokonaisuus. Marxissa oli arvosteleva kyky voimakkaampi, myöskin itsearvostelu, joka asetti rajan hänen ajattelunsa rohkeudelle ja vaati sitä varovaiseen etenemiseen ja maaperän alituiseen tunnustelemiseen, kun sensijaan Engelsin nero voittamiensa laajojen näköalain ylpeästi riemastuttamana helposti tuli lennokkaaksi ja kulki suurimpienkin vaikeuksien ylitse.

Niiden monien vaikutteiden joukossa, joita Marx Engelsiltä vastaanotti, on ennenkaikkea eräs tullut paljon merkitseväksi. Hän oli suunnattomasti kohonnut senkautta, että hän voitti saksalaisen ajattelutavan yksipuolisuuden ja hedelmöitti saksalaista ajattelua ranskalaisella. Engels tutustutti hänet englantilaiseen ajatteluun. Vasta senkautta saavutti hänen ajattelunsa korkeimman nousun, mikä silloisissa olosuhteissa oli mahdollinen. Ei mikään ole suurempaa harhaluuloa, kuin selittää marxilaisuutta puhtaasti saksalaiseksi tuotteeksi. Se oli alustaan saakka kansainvälistä.

4. Saksalaisen, ranskalaisen ja englantilaisen ajattelun yhdistäminen.

Kolme kansakuntaa oli 19:llä vuosisadalla uudemman sivistyksen kantajina. Ainoastaan se, joka oli täyttänyt itsensä kaikkien kolmen järjellä ja hallitsi kaikkien työn tuloksia, oli varustettu kaikilla vuosisatansa tieteen tuloksilla ja ainoastaan se voi saada aikaan suurimman, mikä tuon vuosisadan välineillä voitiin aikaansaada.

Näiden kolmen kansakunnan ajattelun yhdistäminen korkeammaksi kokonaisuudeksi, jossa jokainen oli vapautettu yksipuolisuudesta, muodostaa lähtökohdan Marxin ja Engelsin historiallisessa työsuorituksessa.

Englanti oli, kuten jo mainittu, kehittänyt kapitalismin 19:n vuosisadan ensi puoliskolla pitemmälle kuin mikään muu maa. Ennenkaikkea vaikutti tähän sen maantieteellinen asema, joka teki sille mahdolliseksi jo 18:lla vuosisadalla hankkia melkosia etuja siirtomaiden valtaus- ja ryöstöpolitiikasta, joka vuodatti hukkaan Europan mannermaan Atlantin valtameren rajottuvien valtioiden verta. Saari-asemansa vuoksi ei sen tarvinnut pitää seisovaa sotajoukkoa, vaan voi se käyttää koko voimansa laivastoonsa ja vallata itselleen herruuden merellä senkautta itseään lamauttamatta. Sen kivihiili- ja rautarikkaus salli sen sitte käyttää siirtomaapolitiikallaan voitettua rikkaudet kapitalistiseen suurteollisuuteen, joka taasen merien herruuden avulla vallotti

maailman markkinat, jotka ennen rautatieliikenteen kehittymistä joukkokulutukseen aijottuja tavaroita varten olivat saavutettavissa ainoastaan vesiteitse.

Aikasemmin kuin muualla voitiin senvuoksi Englannissa tutkia kapitalismia ja sen kehityssuuntaa, mutta samalla myöskin, kuten jo mainittu, köyhälistön luokkataistelua, jonka nämä kehityssuunnat herättivät. Ei missään myöskään ollut kapitalistisen tuotantotavan, s. o. kansantalouden tuntemus pitemmälle kehittynyt kuin Englannissa. Samoin, myöskin maailmankaupan vaikutuksesta, taloushistoria ja kansatiede. Paremmin kuin muualla voi Englannissa tuntea, mitä tuleva aika helmaansa kätki, mutta siellä voitiin myöskin, uusien järkeistieteiden avulla, oppia tuntemaan ne lait, jotka hallitsevat kaikkien aikojen yhteiskunnallista kehitystä, ja siten rakentaa luonnontieteiden ja järkeistieteiden välinen kokonaisuus.

Mutta Englanti tarjosi tätä varten vaan paraan *ainehiston*, ei paraita *havaintomenetelmiä*.

Juuri senvuoksi, että kapitalismi kehittyi Englannissa aikasemmin kuin muualla, pääsi porvaristo siellä yhteiskunnassa valtaan, ennenkuin feodalismi valtiollisesti, taloudellisesti ja henkisesti oli tehtävänsä loppuun suorittanut ja ennenkuin porvaristo joka suhteessa oli päässyt täydelliseen itsenäisyyteen. Itse siirtomaapolitiikakin, joka niin tavattomasti edisti kapitalismia, antoi feodaliherroillekin uusia voimia.

Sen lisäksi tuli, ettei seisova sotajoukko jo mainituista syistä saavuttanut suurta kehitystä. Tämä taasen esti lujan, keskitetyn hallitusvallan muodostumisen. Ylimysvalta jäi heikoksi, vallassaolevien luokkien itsehallinto säilytti sen rinnalla suuren voiman. Tämä taasen merkitsi sitä, että luokkataistelut ainoastaan vähäisessä määrässä keskittyivät, enimmäkseen pirstautuivat.

Kaikki tämä vaikutti, että vanhan ja uuden välisen *sovittelun* henki painoi leimansa koko elämään ja ajatteluun. Ylöspäin pyrkivän luokan ajattelijat ja esitaitelijat eivät periaatteessa kääntyneet kristinuskoa, ylimystöä ja yksinvaltaa vastaan, niiden puolueet eivät laatineet suuria ohjelmia. He eivät pyrkineet ajattelemaan loppuun ajatuksiaan, he pitivät parempana taistella määrättyjen, kullakin hetkellä käytännöllisesti tarpeellisten yksityistoimenpiteiden kuin laajojen ohjelmien puolesta. Ahdasmielisyys ja vanhoillisuus, politiikassa sanoiinkuin tieteessä suoritettavan pikkunäpertelyn liian suureksi arvosteleminen, kaikkien, laajempien näköalojen saavuttamista tarkoittavien pyrkimysten hylkiminen oli ominaista kaikille luokille.

Aivan toisin oli asema *Ranskassa*. Tämä maa oli taloudellisesti paljon enemmän takapajulla, sen kapitalistinen teollisuus pääasiassa ylellisyystavarain tuotantoa, ja pikkuporvaristo oli hallitsevana. Äänilajin määräksi suurkaupungin, kuten Parisin, pikkuporvaristo, ja semmosia puolen miljonan ja siitä yli menevän asukasmäärän kansottamia suurkaupunkeja oli ennen rautateiden avaamista aniharvoja ja ne näyttelivät aivan toista osaa kuin nykyään. Sotajoukot voivat olla ainoastaan vähän merkitseviä ennen rautateiden rakentamista, jotka vasta tekivät nopean ihmiskuljetuksen mahdolliseksi. Ne olivat hajallaan maassa, mahdottomat saada nopeasti kokoon ja niiden varustuksia vastaan eivät kansanjoukot suinkaan olleet niin suojattomia kuin nykyään. Juuri parisilaiset olivatkin aina tehneet itsensä huomattaviksi erityisen vastahakoisuutensa kautta ja olivat jo kauan ennen suurta vallankumousta useat kerrat aseellisella kapinalla puristaneet hallitukselta myönnytyksiä.

Ennen yleisen koulupakon käytäntöönottamista, postilaitoksen parantamista rautateiden ja sähkölennättimen avulla ja ennen jokapäiväisten sanomalehtien levittämistä maassa oli suurkaupunkien asujamiston henkinen etevämyys muun maan rinnalla, samoinkuin sen siitä johtuva henkinen vaikutus tavattoman suuri. Tuttavallinen seurustelu tarjosi silloin oppimattomain joukolle ainoan mahdollisuuden sivistää itseään, ennen kaikkea valtiollisesti, mutta myöskin taiteellisesti, jopa tieteellisestikin. Miten paljon suurempi olikaan tämä mahdollisuus suurkaupungissa kuin maaseutukaupungeissa ja kylissä! Kaikki mikä oli henkevää Ranskassa, tunkeutui Pariisiin toimimaan ja kehittymään. Kaikki toiminta Parisissa oli täynnä korkeampaa henkevyyttä.

Ja nyt näki tämä arvosteleva, ylimielinen ja rohkea väestö valtiomahdin ja hallitsevien luokkien suunnattoman romahtamisen.

Samat syyt, jotka Ranskassa estivät taloudellista kehitystä, edistivät feodalismia ja valtion rappeutumista. Siten maksoi ennenkaikkea siirtomaapolitika valtiolle suunnattomia uhria, murti sen sotilaallisen ja rahallisen voiman ja joudutti etenkin talonpoikien, mutta myöskin ylimystön taloudellista häviötä. Valtio, aatelisto ja kirkko olivat valtiollisesti, siveellisesti ja — paitsi kirkkoa — myöskin rahallisesti rappiolla, mutta osasivat siitä huolimatta puolustaa sortavaa herruuttaan äärimäisyyteen saakka sen vallan avulla, jonka hallitus seisovan sotajoukon ja laajan virkamiehistön kautta oli keskittänyt heidän käsiinsä, sekä sen kautta, että kaikkinaisen itsenäisen järjestyminen kansassa oli täydellisesti lamassa.

Tämä johti lopullisesti siihen suunnattomaan romahdukseen, jota me kutsumme suureksi ranskalaiseksi vallankumoukseksi ja jossa Parisin pikkuporvaristo ja

köyhälistö ajottain johtuivat hallitsemaan koko Ranskaa, uhmaamaan koko Euroopaa. Mutta jo aikasemmin johti yhä lisääntyvä jyrkkä ristiriita vapaamielisen porvariston johtaman kansanjoukon ja valtiovallan suojeleman ylimys- ja pappisvallan tarpeiden välillä yhä jyrkemmin luopumaan kaikesta jalansijan saaneesta ajattelusta. Kaikkea perinnäistä auktoriteta vastaan julistettiin sota. Materialismi ja ateismi, jotka Englannissa olivat vaan rappeutuneen aatelin ylellisyys ajanvietettä ja jotka siellä porvariston voittaessa nopeasti hävisivät, tulivat Ranskassa juuri ylöspäin pyrkivän luokan rohkeimpien uudistajien ajattelutavaksi. Ja ellei luokkavastakohtien ja luokkataistelujen taloudellinen juuri missään astunut niin selvästi näkyviin kuin Englannissa, niin ei missään niin selvästi kuin vallankumouksen Ranskassa ollut käsitettävissä se tosiasia, että kaikki luokkataistelu on taistelua valtiollisesta vallasta, ettei minkään suuren valtiollisen puolueen tehtävä lopu jonkin saadun uudistuksen mukana, vaan että sen alituisesti täytyy pitää silmämääränään valtiollisen vallan vallottamista, ja että tämä vallottaminen; jos sen suorittaa siihen saakka sorrettu luokka, alituisesti tuo mukanaan koko yhteiskunnan koneiston muutoksen. Jos Englannissa 19:n vuosisadan ensimmäisellä puoliskolla *taloudellinen* ajattelu oli korkeimmilleen kehittynyt, niin oli Ranskassa *valtiollinen* ajattelu kehittynein. Jos Englannissa vallitsi *sovittelun* henki, niin vallitsi Ranskassa sen sijaan *jyrkän toiminnan* henki; jos Englannissa menestyi pitkällisen *järjestymistyön* pikkunäpertely, niin menestyi Ranskassa sen sijaan kaikki mukanaan tempaava *vallankumouksellinen intohimo*.

Jyrkän ja rohkean toiminnan edellä kävi jyrkkä ja rohkea ajattelu, jolle mikään ei ollut pyhää ja joka pelotta ja säälimättä seurasi jokaista ajatusta viimeiseen

johtopäätökseensä saakka, ajatteli jokaisen ajatuksen loppuun.

Mutta niin loistavia ja mukaansa tempaavia kuin tulokset tästä ajattelusta olivatkin, kehitti se myöskin virheitä. Täynnä kärsimättömyyttä päästä heti viimeisiin, äärimäisiin päämääriinsä, ei se suonut itselleen valmistautumisen aikaa. Täynnä intoa hyökätä valtion varustuksien kimppuun vallankumouksen kautta, löi se laimin piirityksensä järjestelevät esityöt. Ja kiihko tunkeutua viimeisiin ja korkeimpiin totuuksiin johti helposti mitä äkkipikaisimpiin johtopäätöksiin täydellisesti riittämättömän ainehaston perusteella, asettui kärsivällisen tutkimisen sijaan suosimaan nerokkaita, yllättäviä mielenjohteita. Syntyi halu puristaa elämän suunnaton runsaus pariin yksinkertaiseen kaavaan ja tunnussanaan. Brittiläistä selväpäisyyttä vastassa oli täällä gallialainen korulausehumala.

Taasen toisenlainen oli asema *Saksassa*.

Siellä oli kapitalismi kehittynyt vieläkin paljon vähemmän kuin Ranskassa, sillä se oli melkein täydellisesti eristettynä Europan maailmankaupan suuresta liikeväylästä, Atlantin merestä, ja toipui senvuoksi ainoastaan hitaasti kolmenkymmenenvuotisen sodan kauheista hävityksistä. Vieläkin enemmän kuin Ranska oli Saksa pikkuporvarillinen maa, mutta sen ohessa myöskin maa ilman vahvaa, keskitettyä valtiovaltaa. Pirstottuna lukemattomiin pikkuvaltioihin ei sillä ollut mitään suurta pääkaupunkia, pikkuvaltiot ja pikkukaupungit tekivät sen pikkuporvariston ahdasmieliseksi, heikoksi ja pelkuriksi. Feodalismien lopullista romahdusta ei saanut aikaan sisäinen kapina, vaan ulkoa tapahtunut maahanhyökkäys. Eivät Saksan porvarit, vaan ranskalaiset sotilaat lakasivat sen pois tärkeimmistä osista Saksaa.

Tosin kiihottivat Englannin ja Ranskan ylöspäin-nousevan porvariston suuret menestykset myöskin saksalaista porvaristoa. Mutta sen tarmokkaimman ja järkevimmän aineksen toimintahalulle pysyivät kaikki ne alueet suljettuina, jotka Länsi-Europan porvaristo vallotti. He eivät voineet perustaa ja johtaa suuria kauppaja- ja teollisuusyrityksiä, eivät parlamentissa ja voimakkaassa sanomalehdistössä tarttua valtion kohtaloihin, eivät komentaa sotajoukkoja ja laivastoja. Todellisuus oli heille toivoton, heille ei jäänyt muuta tehtävää kuin kääntyä todellisuudesta puhtaaseen ajatteluun ja kirkastaa todellisuutta taiteen avulla. Näille aloille heittäytyivät he täydellä voimalla, niillä loivat he suuria, niillä aloilla kohosi Saksan kansa Englannin ja Ranskan kansojen yläpuolelle. Sillä aikaa kun nämä tuottivat Pittin ja Foxin ja Burken, Mirabeaun, Dantonin, Robespierren, Nelsonin ja Napoleonin kaltasia miehiä, synnytti Saksa Göthen, Kantin, Schillerin ja Fichten tapasia suuruuksia.

Ajattelu tuli suurten saksalaisten pääasiallisimmaksi toimeksi, aate muodostui heissä maailman valtijaaksi, ajattelun kumoaminen keinoksi kumota maailma. Mitä surkeampi ja rajotetumpi todellisuus oli, sitä enemmän koetti ajattelu kohota sen yläpuolelle, voittaa sen rajat, käsittää koko äärettömyys.

Sillävälän kun englantilaiset keksivät paraita menetelmiä laivastojensa ja teollisuutensa voittokulkua varten, ja ranskalaiset paraita menetelmiä sotajoukkojensa ja kapinainsa voittokulkua varten, mieltivät saksalaiset paraita menetelmiä ajattelun ja tutkimuksen voittokulkua varten.

Mutta myöskin tällä voittokululla, samoin kuin ranskalaisella ja englantilaisella, oli huonoja puoliaan niin hyvin teoriassa kuin käytännössä. Eristäytyminen todel-

lisuudesta synnytti vieraantumista maailmasta sekä aatteiden liian suureksi arvostelemista, mitkä aatteet saivat elämää ja voimaa riippumatta niistä ihmispäistä, joissa ne olivat syntyneet ja joiden oli ne toteutettava. Tyydyttiin siihen, että saatiin teoriassa oikeus puolelle ja lyötiin laimin pyrkiä valtaan, jotta teoriaa olisi voitu panna käytäntöön. Niin syvä kuin saksalainen filosofia, niin perusteellinen kuin saksalainen tiede, niin haaveileva kuin saksalainen idealismi olivatkin ja niin ihanaa kuin ne loivatkin, kaiken sen alle kätkeytyi sanomaton käytännöllinen voimattomuus ja täydellinen luopuminen kaikesta valtaanpyrkimisestä. Saksalaiset ihanteet olivat paljon suurenmoisempia kuin ranskalaiset ja etenkin englantilaiset. Mutta ei otettu askeltakaan jotta niitä olisi lähestytty. Oltiin jo etukäteen sitä mieltä, että ihanne oli saavuttamaton.

Samoin kun englantilaisilla vanhoillisuus, ranskalaisilla radikali korulause, on saksalaisilla toimeton idealismi aina tähän päivään saakka huomattavissa. Tosin on viime vuosikymmenien suurteollinen kehitys sitä voimakkaasti rajottanut ja jo aikasemmin sai se vasta vaikutusta ranskalaisen järkeilyn tunkeutuessa maahan vallankumouksen jälkeen. Ranskalaisen vallankumouksellisen ajattelun yhtymisestä saksalaiseen filosofiseen menetelmään on Saksa saanut muutamia suurimpia päitään; muistettakoon vaan Heinrich Heineä ja Ferdinand Lassallea.

Mutta vielä suuremmaksi tuli tulos kun tätä yhtymistä hedelmöitettiin englantilaisella taloudellisella tuntemisella. Sen kautta oli Engelsin ja Marxin työsuoritus mahdollinen.

He huomasivat miten suuressa määrin talous ja politika, järjestelevä pikkutyö ja vallankumouksellinen ponnisteleminen ovat riippuvia toisistaan, miten pikku-

työ jää hedelmättömäksi ilman suurta päämäärää, jossa sillä on alituinen ojennusnuora ja kiihotin, miten tämä päämäärä häälyy ilmassa ilman edelläkäyvää pikkutyötä, joka ensiksi hankkii tarpeellisen voiman sen voittamiseen. He huomasivat myös, että semmoinen päämäärä ei saa syntyä pelkästä vallankumoustarpeesta, jos sen mieli jäädä vapaaksi tuulentuvista ja itsepettämisestä, että se on voitettavissa tieteellisen tutkimuksen menetelmien omantunnonmukaisimman käyttämisen kautta, ja että sen aina täytyy olla sopusoinnussa ihmiskunnan kokonaistiedon kanssa. He huomasivat lisäksi, että talous muodostaa yhteiskunnallisen kehityksen perustan, että siinä ovat löydettävissä ne lait, joiden mukaan tämä kehittyminen välttämättä tapahtuu.

Englanti tarjosi heille enemmän todellista taloudellista ainehistoa, *Saksan* filosofia paraan menetelmän, jonka avulla tästä ainehistosta oli johdettavissa nykyisen yhteiskunnallisen kehityksen päämäärä, *Ranskan* vallankumous vihdoinkin osotti heille selvimmin, mitenkä meidän tämän päämäärän saavuttamiseksi on voitettava valtaa, etenkin valtiollista valtaa.

Siten loivat he nykyaikaisen tieteellisen sosialismin yhdistämällä kaiken suuren ja hedelmällisen englantilaisessa, ranskalaisessa ja saksalaisessa ajattelussa korkeammaksi kokonaisuudeksi.

5. Työväenliikkeen ja sosialismin yhdistäminen.

Materialistinen historiankäsitys merkitsee jo yksinään täydellistä mullistusta. Siitä alkaa uusi ajanjakso tiedeessä, huolimatta porvarillisen oppineisuuden kaikesta vastustelemisesta. Mutta se merkitsee mullistusta ei ainoastaan *ajattelun* historiassa, vaan myöskin historiassa, joka kertoo *taisteluista* yhteiskunnallisen kehityksen eli politikan puolesta, tämän sanan laajimmassa ja korkeimmassa merkityksessä. Sillä senkautta suoritettiin työväenliikkeen ja sosialismin yhdistäminen ja senkautta annettiin köyhälistön luokkataistelulle suurin voima, minkä se voi saada.

Työväenliike ja sosialismi eivät syntyjään suinkaan ole samaa. Työväenliike syntyy välttämättömästi ilman muuta itsestään vastapainoksi teolliselle kapitalismille, missä tahansa tämä esiintyykään, riistää ja orjuuttaa työläisjoukkoja, mutta tunkee ne myöskin yhteen suuriin teollisuuskaupunkeihin ja yhdistää ne. Työväenliikkeen alkuperäinen muoto on puhtaasti taloudellinen, se on taistelua palkasta ja työajasta, joka ensin esiintyy yksinkertaisina epätoivon purkauksina ja valmistamattomina mellakkoina, mutta johdetaan piankin *ammattillisen järjestymisen* kautta korkeampiin muotoihin. Sen rinnalla esiintyy aikasin *valtiollinen taistelu*. Porvaristo itse tarvitsee taisteluissaan feodalismia vastaan

köyhälistön apua ja herättää sitä itseään varten. Siinä oppivat työläiset pian omia tarkoituksiaan varten panemaan arvoa valtiolliselle vapaudelle ja valtiolliselle vallalle. Etenkin yleinen äänioikeus tulee aikasin Englannissa ja Ranskassa köyhälistön valtiollisten pyrkimysten esineeksi ja se johtaa Englannissa jo kolmannella vuosikymmenellä erään köyhälistöpuolueen, *chartistien* syntymiseen.

Jo aikasemmin syntyy sosialismi. Mutta ei suinkaan köyhälistössä. Tosin on se samoin kuin työväenliikekin kapitalismin tuote; se samoin kuin tämäkin syntyy halusta toimia sen kurjuuden poistamiseksi, jonka kapitalistinen riistäminen tuottaa työläisluokalle. Kuitenkin syntyy köyhälistön puolustautuminen työväenliikkeen avulla itsestään kaikkialla, mihin lukuisa työläisasujamisto kerääntyy; sensijaan edellyttää sosialismi nykyisen yhteiskunnan olemuksen syvää käsittämistä. Kaikki sosialismi perustuu siihen tietoisuuteen, että porvarillisen yhteiskunnan pohjalla ei kapitalistista kurjuutta voida saada loppumaan, että tämä kurjuus riippuu tuotantovälineiden yksityisomistuksesta ja tulee häviämään vasta sen kanssa. Siinä ovat kaikki sosialistiset järjestelmät yksimielisiä; ne eroavat toisistaan ainoastaan niihin teihin nähden, joita ne tahtovat kulkea saavuttaakseen yksityisomaisuuden lakkauttamisen, sekä niihin kuvitteluihin nähden, joita niillä on sen uuden yhteiskunnallisen omaisuuden suhteen, minkä on astuttava nykyisen sijaan.

Niin lapsellisia kuin sosialistien odotukset ja ehdotukset toisinaan saattoivat ollakin, edellytti se tuntemus, johon ne nojautuivat, niin paljon yhteiskunnallista tietoa, ettei köyhälistölle yhdeksänentoista vuosisadan ensi vuosikymmenillä ollut mahdollisuutta sitä hankkia. Tosin saattaa sosialistiseen tietoisuuteen päästä vaan

semmonen henkilö, joka voi asettua köyhälistön asemaan ja tarkastella porvarillista yhteiskuntaa sen kat-santokannalta. Mutta siihen voi toiselta puolen päästä ainoastaan henkilö, jonka hallussa olivat tieteelliset välineet, jotka siihen aikaan paljo enemmän kuin nykyään olivat yksinomaan porvarillisten piirien saavu-ttavissa. Niin luonnollista ja itsestään johtuen kuin työväenliike kaikkialla kehittyy kapitalistisesta tuotan-nosta, missä tämä vaan on saavuttanut määrätyn asteen, edellytti sosialismi kehityksessään ei ainoastaan kapi-talismia, vaan sen lisäksi erikoisten olosuhteiden yhteen-sattumista, mikä ainoastaan aniharvoin tapahtui. Ja kaikkialla voi sosialismi aluksi syntyä ainoastaan por-varillisesta ympäristöstä. Jopa Englannissa aina viime aikoihin saakka etupäässä porvarilliset ainekset ovat levittäneet sosialismia.

Tämä syy näyttää olevan ristiriidassa Marxin luokka-taisteluteorian kanssa, mutta se olisi sen kanssa risti-riidassa ainoastaan silloin, jos porvaristoluokka joskus jossakin olisi omaksunut sosialismin tai jos Marx olisi selittänyt olevan mahdotonta, että yksityiset, köyhälistön ulkopuolella olevat yksilöt erikoisista syistä voisivat hyväksyä köyhälistön kannan.

Marx on aina väittänyt vaan sitä, että työläisluokka muodostaa ainoan *mahdin*, joka pystyy viemään sosia-lismin perille. Toisin sanoen köyhälistö voi vapautua ainoastaan omin voiminsa. Sillä ei kuitenkaan miten-kään ole sanottu, että ainoastaan köyhälistöläiset voi-sivat sille osottaa siihen tien.

Että sosialismi ei ole mitään, ellei sitä kannata voimakas työväenliike, sitä ei tarvitse tänä päivänä enään todistella. Aivan yhtä selvänä ei esiinny mitalin toinen puoli, eli että työväenliike voi saavuttaa kaiken

voimansa ainoastaan jos se on käsittänyt ja omaksunut sosialismin.

Sosialismi ei ole ajan ja paikan ja kaikkien luokkeroavaisuuksien ulkopuolella olevan siveysopin tuote, se ei pohjiltaan ole mitään muuta kuin yhteiskuntaoppia, joka lähtee köyhälistön katsantokannalta. Tieteen tarkoituksena ei kuitenkaan ole ainoastaan tyydyttää meidän *uteliaisuuttamme* ja *tiedonhaluamme* jonkin tuntemattoman ja salaperäisen suhteen, vaan sillä on myöskin taloudellinen tarkoitus, *voimien säästäminen*. Se tekee ihmiselle mahdolliseksi elää helpommin todellisuudessa, käyttää tarkoituksenmukasemmin voimiaan ja välttää kaikkea tarpeetonta voimien tuhlausta ja siten kaikkina aikoina suorittaa ja saavuttaa sen korkeimman määrän, mikä olevissa olosuhteissa on mahdollista suorittaa ja saavuttaa. Lähtökohdissaan palvelee tiede suoranaisesti ja itsetietosesti tällaisia voimatalouden tarkoituksia. Mitä enemmän se kehittyy ja etenee lähtökohdistaan, sitä enemmän välikäsiä astuu sen tutkimustoiminnan ja sen käytännöllisen vaikutuksen välille. Mutta molempien yhtenäisyys voi sen kautta ainoastaan verhoutua, vaan ei lakata.

Siten on myöskin köyhälistön yhteiskuntatieteen, sosialismin tarkoituksena tehdä mahdolliseksi sen voimien tarkotusperäisimmän käytön ja siten sen voimien korkeimman kehityksen. Se saavuttaa tämän luonnollisesti sitä enemmän, mitä täydellisempi se itse on ja mitä syvempi se todellisuuden ymmärtäminen on, joka siihen sisältyy.

Sosialistinen teoria ei suinkaan ole muutamien kamaritieteilijäin ajanvietettä, vaan sangen käytännöllinen asia taistelevalle köyhälistölle.

Köyhälistön pääasiallisimman asean muodostaa kaikkien sen joukkojen yhdistäminen mahtaviksi, itsenäisiksi

ja kaikista porvarillisista vaikutteista vapaiksi järjestöiksi. Tätä se ei ole voinut saavuttaa ilman sosialistista teoriaa, joka yksinään kykenee löytämään yhteisen köyhälistöläisedun eri köyhälistökerroksien kirjavassa moninaisuudessa ja erottaa selvästi ja pysyvästi ne kaikki porvarillisesta maailmasta.

Tähän työhön on se lapsellinen, kaikesta teoriasta vapaa työväenliike kykenemätön, joka itsestään työtätekevien luokkien keskuudessa kohoaa kasvavaa kapitalismia vastaan.

Tarkastelkaamme esim. ammattiyhdistyksiä. Ne ovat ammatillisia järjestöjä, jotka koettavat suojella jäsentensä lähimpiä etuja. Mutta miten erilaisia ovatkaan nämä edut yksityisissä ammateissa, miten erilaisia merimiehillä ja hiilenkaivajilla, ajureilla ja latojilla! Ilman sosialistista teoriaa eivät nämä voi huomata etujensa yhteyttä, vaan pysyvät yksityisille köyhälistökerroksille vieraina, jopa toisinaan vihamielisinäkin.

Mutta kun ammattiyhdistys puolustaa ainoastaan jäsentensä lähimpiä etuja, ei se myöskään ilman muuta ole ristiriidassa koko porvarilliseen maailmaan, vaan lähinnä ainoastaan oman ammattinsa kapitalisteihin. Näiden kapitalistien rinnalla on koko joukko porvarillisia aineksia, jotka tosin saavat toimeentulonsa joko suoraan tai välillisesti köyhälistön riistämisestä ja sen kautta nauttivat etua porvarillisesta yhteiskuntajärjestyksestä ja tulevat vastustamaan kaikkia yrityksiä, joiden tarkoituksena on lopettaa köyhälistön riistäminen, mutta joilla ei ensinkään ole mitään etua siitä, että työsuhteet juuri siinä tai tässä ammatissa ovat erittäin vaikeat. Ansaitseeko kutoja Manchesterissa 2 tai 2 1/2 shillinkiä päivässä, työskenteleekö hän 10 tai 12 tuntia päivässä, on jollekin suurtilalliselle, pankkiirille, sanomalehdenomistajalle tai asianajajalle aivan saman-

tekevää, ellei heillä ole kutomaosakkeita. Näille saataisi olla etua siitä, että ammattiyhdistyksille tehdään erikoisia myönnytyksiä, jotta niiltä voitettaisiin siitä hyvästä valtiollisia vastapalveluksia. Siten syntyi siellä, missä ammattiyhdistykset eivät olleet sosialistisen teorian valistamia, mahdollisuus, että ne asetettiin palvelemaan tarkoituksia, jotka kaikkein vähimmän olivat köyhälistölle edullisia.

Mutta vielä surkeampi tulos oli mahdollinen ja esiintyikin toisinaan. Eivät kaikki köyhälistökerrokset pystyneet saamaan aikaan ammatillista järjestymistä. Köyhälistössä muodostui eroavaisuus järjestyneiden ja järjestymättömien välillä. Missä edelliset ovat tottuneet sosialistiseen ajatteluun, tulee heistä köyhälistön taistelukykyisin osa, sen esitaistelijoita. Missä heiltä tottumus tähän ajatteluun puuttuu, muuttuvat he liiankin helposti ylimystöksi, joka ei ainoastaan kadota kaikkea harrastustaan järjestymättömäin työläisten hyväksi, vaan vieläpä usein astuu niitä vastustamaankin ja vaikeuttaa niiden järjestymistä, saadakseen yksinoikeudekseen siitä johtuvat edut. Järjestymättömät työläiset ovat kuitenkin kykenemättömiä kaikkeen taisteluun ja kaikkeen kohoamiseen ilman järjestyneiden apua. Ilman näiden tukemista sortuvat he sitä enemmän kurjuuteen, mitä enemmän nämä kohoavat. Siten voi ammatillinen liike, huolimatta kaikesta yksityisten kerrosten vahvistamisesta, aikaansaada koko köyhälistön suoranaista heikentämistäkin, ellei sitä johdeta sosialistiseen henkeen.

Ei myöskään köyhälistön *valtiollinen* järjestymisen voi ilman sosialistista henkeä saavuttaa täyttä voimaansa. Sen todistaa selvästi ensimmäinen työväenpuolue, v. 1835 Englannissa syntynyt *chartismi*. Tosin kuului tähän yksityisiä, sangen kauas meneviä ja kaukonäköisiä aineksia, mutta kokonaisuudessaan ei se kuitenkaan

tavottanut mitään määrättyä sosialistista ohjelmaa, vaan ainoastaan yksityisiä, käytännöllisesti ilman muuta saavutettavia päämääriä, ennen kaikkea *yleistä äänioikeutta*, jonka tosin ei itsessään tullut olla mikään päämäärä, vaan keino päämäärän saavuttamiseksi. Mutta tänä päämääränä taasen oli chartistien suurelle joukolle ainoastaan lähinnäolevat taloudelliset yksityisvaatimukset, ennen kaikkea *kymmentuntisen normalityöpäivän* vaatimus.

Tästä oli taasen se huono seuraus, että puolueesta ei muodostunut puhdasta luokkapuoluetta. Yleinen äänioikeus oli asia, jota pikkuporvaritkin harrastivat.

Monesta näyttäneen edulta, jos pikkuporvaristo semmoisenaan yhtyisi työväenpuolueeseen, mutta tämä tulee siitä vaan monilukuisemmaksi, ei vahvemmaksi. Köyhälistöllä on omat harrastuksensa ja omat taistelutapansa, jotka eroavat kaikkien muiden luokkain harrastuksista ja taistelutavoista. Sen toimintaa rajottaa yhtyminen toisten kanssa, se ei voi silloin käyttää täyttä voimaansa. Tosin ovat meille sosialidemokraateille pikkuporvarit ja talonpojat tervetulleita, jos he tahtovat meihin liittyä. Mutta ainoastaan silloin kun he asettuvat *köyhälistön* kannalle, kun he tuntevat itsensä köyhälistöksi. Että ainoastaan semmoiset pikkuporvarit ja pikkutalonpoikaisaineukset tulevat meidän luoksemme, siitä pitää huolta meidän sosialistinen ohjelmamme. Semmoista puuttui chartisteilta ja sen vuoksi liittyi heidän äänioikeustaisteluunsa lukuisia pikkuporvarillisia aineksia, jotka yhtä vähän ymmärsivät köyhälistön harrastuksia ja taistelutapoja, kuin olivat niihin taipuvia. Luonnollisena seurauksena olivat kiihkeät sisäiset riidat chartismissa, jotka sitä suuresti heikensivät.

Vuoden 1848 vallankumouksen tukahuttaminen teki sitten vuosikymmeneksi lopun kaikesta valtiollisesta työväenliikkeestä. Kun europalainen köyhälistö sitte taas alkoi liikkua, nousi Englannin työväestössä uudelleen taistelu yleisestä äänioikeudesta. Silloin voitiin odottaa chartismin uudestaansyntymistä. Mutta silloin teki Englannin porvaristo mestaritempun. Se hajotti Englannin köyhälistön, antoi järjestyneille työläisille äänioikeuden, irrotti ne siten muusta köyhälistöjoukosta ja esti senkautta chartismin uudestaansyntymisen. Yleistä äänioikeutta pitemmälle menevää, laajempaa ohjelmaa ei tällä ollutkaan. Niin pian kun tämä vaatimus oli täytetty, tavalla, joka riitti taistelukykyiselle osalle työväestä, oli pohja sen alta kadonnut. Vasta meidän päivinämmä, vaivaloisesti ryömien Europan mannermaan työläisten jälestä, käyvät englantilaiset uudelleen muodostamaan itsenäistä työväenpuoluetta. Mutta vielä tänäpäivänäkään eivät monet heistä ole käsittäneet sosialismin käytännöllistä merkitystä köyhälistön täyttä voimienkehitystä varten, ja kieltäytyvät senvuoksi hyväksymästä puolueelleen ohjelmaa, koska tämä voisi olla ainoastaan sosialistinen. He odottavat kunnes tosiasian logika pakottaa heitä sen hyväksymään. Vasta kun uusi työväenpuolue on täysin sosialistisesti tietoinen, tulee Englannin työväenliike saavuttamaan täyden voimansa ja vaikuttamaan suuressa määrässä hedelmöittävästi.

Nykyään ovat edellytykset työväenliikkeen ja sosialismin aivan välttämätöntä yhdistymistä varten jo kaikkialla olemassa. Niitä puuttui 19:n vuosisadan ensimmäisillä vuosikymmenillä.

Kapitalismin ensimmäinen hyökkäys heitti työläiset silloin niin maahan, että he tuskin osasivat itseään puolustaa. Riitti, kun he alkuperäisellä tavalla asettuivat

puolustusasemaan. Heiltä puuttui kaikki mahdollisuus syvällisiin yhteiskunnallisiin tutkimuksiin.

Porvarilliset sosialistit näkivät senvuoksi kapitalismin levittämässä kurjuudessa ainoastaan sen toisen, maahanpainavan puolen, eivätkä toista, nostattavaa, köyhälistöä vallankumoukselliseen nousemiseen kiihottavaa. He luulivat, että on olemassa ainoastaan yksi tekijä, joka voi ajaa lävitse köyhälistön vapautumisen, ja se oli porvarillinen hyväntahtoisuus. He arvostelivat porvaristoa itsensä mukaan, luulivat löytävänsä siinä aate-tovereita, voidakseen ajaa lävitse sosialistisia toimenpiteitä.

Heidän sosialistinen aatteenlevittämisensä saikin alussa porvarillisten ihmisystävien keskuudessa kannatusta. Eiväthän porvarit keskimäärin otettuna ole ihmistunteita vailla, kurjuus liikuttaa heitä, sikäli kun he eivät siitä mitään hyödy, ja he haluaisivat kernaasti poistaa sen. Kuitenkin, niin hempeämieliseksi kuin *kärsivä* köyhälistö heidät saa, yhtä tylyksi tekee heidät *taisteleva* köyhälistö. He tuntevat että tämä horjuttaa heidän olemassaolonsa juuria. *Kerjäävä* köyhälistö nauttii heidän suosiotaan, *vaativa* köyhälistö kiihottaa heitä rajuun vihamielisyyteen. Senvuoksi tuntui sosialisteista sangen epämiellyttävältä, kun työväenliike uhkasi riistää heiltä sen tekijän, johon he suurimman toiveensa perustivat: „hyväntahtosen porvariston“ suosion omistamattomia kohtaan.

He näkivät sitä enemmän työväenliikkeessä häiritsevän aineksen, mitä vähäisempi heidän luottamuksensa köyhälistöön oli, joka siihen aikaan vielä muodosti sangen alhaisella asteella olevan joukon, ja mitä selvemmin he käsittivät lapsellisen työväenliikkeen riittämättömyyden. Siten he usein johtuivat kääntymään suorastaan työväenliikettä vastaan, esim. osottamalla

miten hyödyttömiä ammattiyhdistykset olivat, jotka ainoastaan tahtoivat korottaa työpalkkaa, sensijaan että olisivat taistelleet palkkasysteemiä, kaiken pahan juurta vastaan.

Vähitellen tapahtui kuitenkin käänös. Neljännellä vuosikymmenellä oli työväenliike siksi edistynyt, että se voi synnyttää joukon mitä lahjakkaimpia päitä, jotka omaksuivat sosialismin ja siinä näkivät köyhälistön yhteiskuntatieteen. Nämä työläiset tiesivät jo omasta kokemuksestaan, että he eivät voisi luottaa porvariston ihmisystävyyteen. He käsittivät, että köyhälistön oli itse vapautettava itsensä. Sen ohella tulivat myös porvarillisetkin sosialistit huomaamaan, ettei porvariston jalomielisyydestä ollut turvaa. Tosin eivät he siitä huolimatta luottaneet köyhälistöönkään. Sen liike näytti heistä vaan hävittävältä voimalta, joka uhkasi kaikkea sivistystä. He luulivat ainoastaan porvarillisten sivistyneiden voivan rakentaa sosialistisen yhteiskunnan; liikkeellepanevana voimana eivät he kuitenkaan enää pitäneet sietävää köyhälistöä kohtaan tunnettua *säälää*, vaan *pelkoa* hyökkäävän köyhälistön takia. He käsittivät jo sen suunnattoman voiman ja ymmärsivät, että työväenliikkeen välttämättä oli synnyttävä kapitalistisesta tuotantotavasta ja että se, tämän tuotantotavan rajoissa, yhä tulisi kasvamaan. He toivoivat pelon kasvavaa työväenliikettä kohtaan aiheuttavan sivistynyttä porvaristoa katkasemaan sen vaarallisuuden sosialististen toimenpiteiden kautta.

Tämä oli suunnaton edistysaskel, mutta siitä huolimatta ei sosialismin ja työväenliikkeen yhdistyminen vielä voinut syntyä tästä viimeksimainitusta katsantokannasta. Sosialistisilta työläisiltä taasen puuttui, huolimatta muutamien kaikesta nerokkuudesta, kuitenkin laajat tiedot, joita tarvittiin uuden korkeamman sosia-

lismien teorian perustamiseksi, jossa tämä läheisesti tulisi yhdistetyksi työväenliikkeeseen. He voivat vaan omaksua vanhan porvarillisen sosialismin, utopismin, ja sovittaa sen omiin tarpeisiinsa.

Pisimmälle tulivat siinä ne köyhälistösosialistit, jotka ottivat lähtökohdaksi chartismin tai ranskalaisen vallankumouksen. Etenkin viimeksimainitut saavuttivat sosialismin historiassa suuren merkityksen. Suuri vallankumous oli selvästi osottanut, minkä merkityksen valtiovallan vallottaminen voi saada jonkin luokan vapauttamisessa. Tässä vallankumouksessa oli myöskin erikoisten olosuhteiden vaikutuksesta voimakas valtiollinen järjestö, Jakobiniklubi, päässyt niin pitkälle, että se voi köyhälistöaineilla vahvasti sekotetun pikkuporvariston hirmuhallituksen kautta hallita koko Parisia ja tämän kautta koko Ranskaa. Ja jo itse vallankumouksen kestäessä oli Baboeuf vetänyt siitä johtopäätökset puhtaasti köyhälistöläissuuntaan ja koettanut salaliiton avulla vallottaa valtiovaltaa kommunistisen järjestön hyväksi ja asettaa se sen käytettäväksi.

Tämän muisto ei ranskalaisten työläisten keskuudessa ollut milloinkaan kuollut. Valtiovallan vallottaminen tuli köyhälistölle ja sosialisteille aikaseen siksi keinoksi, jonka kautta he tahtoivat hankkia voimaa sosialismin toimeenpanoa varten. Mutta nähdessään köyhälistön heikkouden ja kypsymättömyyden, eivät he tienneet mitään muuta tietä valtiovallan vallottamiseksi, kuin joidenkuiden salaliittolaisten toimeenpaneman mellakan, jonka tuli sytyttää vallankumous. Tämän ajatussuunnan edustajien joukossa Ranskassa oli *Blanqui* tullut tunnetuimmaksi. Samanlaisia aatteita edusti Saksassa *Weitling*.

Toiset sosialistit kiintyivät myöskin ranskalaiseen vallankumoukseen. Mutta mellakat näyttivät heistä

huonosti sopivalta keinolta pääoman herruuden kukistamiseksi. Yhtä vähän kuin juurimainittu ajatussuunta, luotti tämäkään työväenliikkeen voimaan. Se selviytyi siten, että se jätti huomioonottamatta, miten suuressa määrin pikkuporvaristo lepää samoilla tuotantovälineiden yksityisomistuksen perusteilla kuin pääomakin, ja siten, että se luuli köyhälistöläisten voivan suorittaa selvittelensä kapitalistien kanssa ilman häiriöitä pikkuporvariston taholta, „kansan“ taholta, jopa sen avustamana. Tarvittiin ainoastaan tasavalta ja yleinen äänioikeus saadakseen valtiovaltaa ryhtymään sosialistisiin toimenpiteisiin.

Tämä tasavaltalainen taikausko, jonka etevin edustaja *Louis Blanc* oli, tapasi Saksassa vastakohtansa yhteiskunnallisen kuningaskunnan monarkistisessa taikauskossa, jommoiseen pari professoria ja muutamia muita oli taipuvaisia.

Tämä monarkistinen valtiososialismi oli aina vaan pelkkä päähänpisto, siellä täällä myöskin kansaa varten aijottu korulause. Vakavaa, käytännöllistä merkitystä ei se ole milloinkaan saavuttanut. Niin oli kuitenkin Blanquin ja Louis Blancin edustamien suuntien laita. Ne saavuttivat sen kantavuuden, että hallitsivat Parisia vuoden 1848 helmikuun vallankumouksen päivinä.

Proudhonissa nousi heille mahtava arvostelija. Hän epäili köyhälistöä samoin kuin valtiota ja vallankumousta. Hän huomasi tosin, että köyhälistön oli itse vapautettava itsensä, mutta hän näki myöskin, että jos se taisteli vapautensa puolesta, täytyi sen ryhtyä taisteluun myöskin valtiovaltaa vastaan ja valtiovallasta, sillä puhtaasti taloudellinenkin taistelu riippui valtiovallasta, kuten työläiset silloin joka askeleella kaiken yhdistymisvapauden puutteessa tunsivat. Kun Proudhon täten piti taistelun valtiovallasta tuloksettomana, neuvoi hän

köyhälistöä vapautumispyrinnöissään pidättäytymään kaikesta taistelusta ja yrittämään vaan rauhallisen järjestymisen keinoja, kuten esim. vaihtopankkeja, vakuutuskassoja ja muita samanlaisia laitoksia. Ammattiyhdistyksiä suosi hän yhtä vähän kuin politikaakin.

Siten muodostivat työväenliike ja sosialismi, samoin kuin kaikki yritykset saattaa nämä molemmat läheisempään suhteeseen toistensa kanssa, sinä vuosikymmenenä, jona Marx ja Engels muodostivat katsantokantansa ja menettelytapansa, mitä moninaisimpain virtausten sekasotkun, joista jokainen oli keksinyt rahtusen totuutta, mutta ei yksikään voinut sitä täydellisesti käsittää, ja joista jokaisen aikasemmin tai myöhemmin täytyi päättyä epäonnistumiseen.

Mitä nämä ajatussuunnat eivät voineet, se onnistui materialistiselle historiankäsitykselle, joka sen kautta sen suuren merkityksen rinnalla, mikä siitä oli tieteelle, voitti yhtä suuren merkityksen yhteiskunnan todelliselle kehitykselle. Se helpotti toisen samoin kuin toisenkin kumousta.

Samoin kuin aikakautensa sosialistit, käsittivät myöskin Marx ja Engels, että työväenliike esiintyi riittämättömänä, jos sen asettaa sosialismia *vastaan* ja kysyy mikä keino on soveliaampi hankkimaan köyhälistöläiselle varman toimeentulon ja poistamaan kaiken riistämisen, työväenliikekö (ammattiyhdistykset, taistelu äänioikeudesta j. n. e.) *vaiko* sosialismi. Mutta he käsittivät myös, että tämä oli aivan väärä kysymys. Sosialismi ja köyhälistöläisen varma toimeentulo, samoin kuin kaiken riistämisen poistaminen merkitsevät samaa, kysymys on vaan siitä, miten pääsee köyhälistö sosialismiin? Ja silloin vastasi oppi luokkataistelusta: työväenliikkeen kautta.

Tosin ei tämä alussa pysty hankkimaan köyhälistöläisille varmaa toimeentuloa ja poistamaan kaikkea riistämistä, mutta se on välttämätön välikappale ei ainoastaan estämään yksityisiä köyhälistöläisiä vajoomasta kurjuuteen, vaan myöskin tuottamaan koko luokalle aivan silmännähtävästi suurempaa valtaa, henkistä, taloudellista ja valtiollista valtaa, valtaa, joka yhä kasvaa, vaikkakin samanaikaisesti köyhälistön riistäminen lisääntyy. Työväenliikettä ei ole arvosteltava sen merkityksen mukaan riistämisen rajottajana, vaan sen merkityksen mukaan köyhälistön vallan lisääjänä. Ei Blanquin salaliitoista, ei myöskään Louis Blancin kansanvaltaisesta valtiososialismista, eikä Proudhonin rauhallisista järjestöistä, vaan ainoastaan luokkataistelusta, jonka on kestettävä vuosikymmeniä, jopa kokonaisia sukupolvia, syntyy se voima, joka vihdoin voi ja jonka täytyy saattaa sosialismi voittoon. Taloudellisen ja valtiollisen luokkataistelun käyminen, sen pikkunäper-telyn innokas harjottaminen, mutta myöskin sen täyttäminen kauas tähtäävän sosialismin ajatuksilla, köyhälistön järjestöjen ja toiminnan muodostaminen yhtenäisesti ja sopusuhtaisesti suunnattomaksi kokonaisuudeksi, joka yhä vastustamattomammin paisuu — siinä on Marxin ja Engelsin mukaan jokaisen tehtävä, joka, olkoon hän köyhälistöläinen tai ei, asettuu köyhälistön katsantokannalle ja tahtoo sen vapauttaa.

Köyhälistön vallan kasvaminen riippuu taasen viime kädessä esikapitalistisen, pikkuporvarillisen tuotantotavan syrjäöntökemisestä kapitalistisen tuotantotavan tieltä, joka lisää köyhälistöläisten lukumäärää, keskittää ne, tekee ne yhä välttämättömämmiksi koko yhteiskuntaa varten, mutta samalla myöskin yhä enemmän keskitetyssä pääomassa luo tuotannon yhteiskunnallisen järjestämisen edellytykset, mikä tuotanto ei enää mieli-

valtasesti ole utopistien keksittävässä, vaan kapitalistisesta todellisuudesta kehitettävissä.

Tämän ajatuksenjuoksun kautta ovat Marx ja Engels luoneet sen perustan, jolla sosialidemokratia kohoaa, perustan, jolle koko maanpiirin taisteleva köyhälistö yhä enemmän asettuu ja jolta lähtien se on alkanut loistavan voittokulkunsa.

Tämä työ oli tuskin mahdollinen niinkauan kun sosialismilla ei ollut omaa, porvarillisesta riippumatonta tiedettä. Ennen Marxia ja Engelsiä eläneet sosialistit olivat enimmäkseen perinpohjin tutustuneet kansantaloustieteeseen, mutta he omaksuivat tämän ilman arvostelua siinä muodossa, jossa sen porvarilliset ajattelijat olivat luoneet. He erosivat näistä ainoastaan senkautta, että he vetivät siitä toisia, köyhälistölle ystävällisiä loppupäätelmiä.

Vasta Marx on ottanut itsenäisesti tutkiakseen kapitalistista tuotantotapaa ja on osottanut, miten paljon syvällisemmin ja selvemmin sen voi käsittää, jos sitä tarkastelee köyhälistön katsantokannalta porvarillisen sijaan. Sillä köyhälistön katsantokanta on sen ulkopuolella ja yläpuolella, eikä siinä itsessään. Ainoastaan tämä, joka tarkastelee kapitalismia ohimenevänä muotona, tekee meille mahdolliseksi täysin käsittää sen erityisen historiallisen erikoisuuden.

Tämän suurtyön suoritti Marx „*Kapital*“-teokseensa (v. 1867), sen jälkeen kun hän Engelsin kanssa oli esittänyt uuden sosialistisen katsantokantansa jo *kommunistisessa manifestissaan* (v. 1848).

Senkautta oli köyhälistön vapaustaistelu saanut niin suuren ja vahvan tieteellisen perustan, ettei ennen sitä millään vallankumouksellisella luokalla ollut sellaista ollut. Tosin ei myöskään vielä kenellekään ole sattunut niin jättiläismäistä tehtävää kuin nykyaikaiselle köyhä-

listölle; sen on saatettava jälleen radalleen koko maailma, jonka kapitalismi on radaltaan suistanut. Onneksi se ei ole mikään Hamlet, se ei tervehdi tätä tehtävää valitushuudoilla. Suunnattomasta suuruudestaan ammentaa se suunnatonta luottamusta ja voimaa.

.

6. Teorian ja käytännön yhdistäminen.

Tärkeimmät työt, mitä Marx Engelsin kanssa suoritti, olemme nyt tarkastaneet. Mutta kuva heidän toiminnastaan jäisi epätäydelliseksi, ellemme koskettelisi vielä erästä puolta, joka sitä huomattavassa määrässä kuvaa, nimittäin teorian ja käytännön yhdistämistä.

Porvarilliselle ajattelulle näyttää tämä tosin tahralta heidän tieteellisen suuruutensa kirkkaalla kilvellä, jonka edessä, vaikkakin vastenmielisesti ja nuristen itse porvarillisen oppineisuuden täytyy taipua. Jos he olisivat olleet pelkkiä teoretikoita, kamarioppineita, jotka tyytyivät siihen, että selittivät teoriansa tavallisille ihmisille käsittämättömällä kielellä ja niille saavuttamattomissa nidoksissa, olisi tämä vielä voinut käydä päinsä. Mutta että tämä tiede syntyi taistelusta ja palveli taasen taistelua, taistelua olevaa järjestystä vastaan, se lienee heiltä ryöstänyt vaatimattomuuden ja surettanut heidän rehellisyyttään.

Tämä kurja käsitystapa ei voi mielessään kuvailla taistelijaa muuna kuin asianajajana, jolle tietensä ei tuota muuta hyötyä kuin hankkii hänelle todistuskappaleita vastapuolen syiden kumoomiseksi. Sillä ei ole aavistustakaan siitä, ettei kukaan enemmän tarvitse totuutta, kuin todellinen taistelija pelottavassa taistelussa, jota hänellä on mahdollisuus kestää ainoastaan siinä tapauksessa, että hän täysin selvästi tuntee ase-

mansa, apuneuvonsa ja menestymismahdollisuutensa. Tuomareita, jotka selittävät valtion lakeja, saattavat oikeustiedettä tuntevan tyytymättömän metkut pettää. Luonnonlakien välttämättömyys sensijaan on ainoastaan *käsitettävissä*, ei petettävissä eikä lahjottavissa.

Taistelija, joka on tällä katsantokannalla, ammentaa taistelun kuumuudesta ainoastaan lisättyä tarvetta saada tuntea täydellinen totuus. Mutta myöskin tarvetta, ei ainoastaan pidättää saavutettua totuutta itselleen, vaan myöskin jakaa sitä taistelutovereilleen.

Siten kirjottaa Engels vuosien 1845 ja 1848 välistä ajasta, jolloin hän ja Marx saavuttivat uudet tieteelliset tuloksensa, ettei heillä suinkaan ollut tarkoituksena kuiskutella näitä tuloksia paksuissa kirjoissa pelkästään „oppineelle“ maailmalle. He asettuivat päinvastoin heti yhteyteen köyhälistön järjestöjen kanssa tehdäkseen näissä katsantokantansa ja sitä vastaavan menettelytavan tunnetuksi. Siten onnistuikin heidän voittaa eräs senaikuisista tärkeimmistä vallankumouksellisista köyhälistöyhdistyksistä, kansainvälinen „kommunistiliitto“ periaatteittensa puolelle, jotka sitte muutamia viikkoja ennen v. 1848 helmikuun vallankumousta saivat kommunistisessa manifestissa sen muodon, josta oli tuleva kaikkien maiden köyhälistöliikkeen johtolanka.

Vallankumous kutsui Marxin ja Engelsin Brüsselistä, missä he oleilivat, ensiksi Pariisiin, sitten Saksaan, missä he nyt jonkun aikaa täydellisesti antautuivat vallankumouksellisen käytännön palvelukseen.

Vallankumouksen tukahuttaminen pakotti heidät vuodesta 1850 alkaen, kovin vastoin heidän tahtoaan, omistautumaan kokonaan teorialle. Mutta kun 60-luvun alussa työväenliike uudelleen elpyi, oli myöskin Marx — Engels oli aluksi yksityisten seikkain vuoksi estetty — heti taas tarttunissa täysin voimin käytännölliseen

liikkeeseen. Hän teki sen kansainvälisessä työväenliitossa (*Internationalessa*), joka v. 1864 perustettiin ja oli pian tuleva koko porvarillisen Europan pelotukseksi.

Naurettava poliisihenki, jolla itse porvarillinen kansanvaltakin ärsyttää kaikkia köyhälistöliikkeitä, piti Internatsionalea pelottavana salaliittoseurueena, joka oli ottanut ainoaksi tehtäväkseen levottomuuksien ja melakkain toimeenpanon. Todellisuudessa pyrki se täysin julkisesti päämääräänsä kohti, jona oli kaikkien köyhälistövoimien yhdistäminen *yhteiseen* toimintaan, mutta myöskin *itsenäiseen* toimintaan, erillään porvarillisesta politikasta ja porvarillisesta ajattelusta, päämääränä pääoman pakkoluovutus ja omistavien luokkien kaikkien valtiollisten ja taloudellisten mahtikeinojen vallottaminen köyhälistön kautta. Tärkein ja ratkasevin askel siinä on *valtiollisen* vallan vallottaminen, mutta työläisluokan *taloudellinen* vapautuminen on lopullisena päämääränä, „jonka alle politisen liikkeen on alistuttava pelkäksi apuneuvoksi“.

Köyhälistön voimainkäytön tärkeimpänä välikappaleena pitää Marx järjestymistä.

„Köyhälistöllä on yksi menestymisen edellytys“, sanoi hän Internatsionalen ensimmäisen kokouksen avauspuheessa: „*joukko*. Mutta joukko merkitsee vaakalaudalla ainoastaan silloin jotakin, kun se on järjestön yhdistämä ja sitä johdetaan määrättyä päämäärää kohti.“

Ilman päämäärää ei saa aikaan järjestymistä. Ainoastaan yhteinen päämäärä voi yhdistää erilaiset yksilöt yhteiseksi järjestöksi. Toiselta puolen vaikuttaa päämääräin erilaisuus yhtä hajottavasti kuin yhteinen päämäärä yhdistävästi.

Juuri järjestymisen suuren merkityksen vuoksi köyhälistölle riippuu kaikki sen päämäärän laadusta, joka sille asetetaan. Tällä päämäärällä on mitä suurin käytän-

nöllinen merkitys. Ei mikään ole epäkäytännöllisempää, kuin tuo näköjään niin realipolittinen mielipide, että liike on kaikki kaikessa ja päämäärä ei mitään. Eikö järjestyminenkään ole mitään ja onko järjestyvätön liike kaikki kaikessa?

Jo ennen Marxia olivat sosialistit asettaneet köyhälistölle päämääriä. Mutta tämä oli synnyttänyt vaan lahkolaisuutta, hajottanut vaan köyhälistön, kun jokainen näistä sosialisteista pani pääpainon sille yhteiskunnallisen problemin ratkaisutavalle, jonka hän oli keksinyt. Yhtä monta lahkoa kun ratkaisutapaakin.

Marx ei esittänyt mitään erikoista ratkaisutapaa. Hän vastusti kaikkia vaatimuksia tulla positiviseksi ja esittää yksityiskohdittain niitä toimenpiteitä, joiden kautta köyhälistö oli vapautettavissa. Internatsionalessa esitti hän vaan sen yleisen päämäärän, jonka jokainen köyhälistöläinen voi omaksua, köyhälistöluokan taloudellisen vapauttamisen; ja hänen viittaamansa tiekin sitä kohti, taloudellinen ja valtiollinen luokkataistelu, oli semmonen, että jo luokkavaisto osotti sen jokaiselle köyhälistöläiselle.

Ennen kaikkea puuhasi Marx Internatsionalessa järjestyksen ammatillisen puolen hyväksi. Se näytti olevan se muoto, joka pikimmin kykenisi pysyvästi yhdistämään suuret joukot. Ammattiyhdistyksissä näki hän myöskin työväenpuolueen valiojoukot. Niiden täyttämistä luokkataisteluhengellä ja niiden kasvattamista ymmärtämään niitä edellytyksiä, joiden alaisena kapitalistiluokan pakkoluovutus ja köyhälistön vapauttaminen oli oleva mahdollinen, harjotti hän yhtä innokkaasti kuin itse ammatillisen järjestyksen laajentamista.

Hänellä oli siinä voitettavana suuria vastuksia, etenkin edistyneimpien työläisten taholta, jotka vielä olivat täynnä vanhoillisten sosialistien henkeä ja hal-

veksien katselivat ammattiyhdistyksiä, senvuoksi, etteivät ne käyneet ahdistamaan palkkajärjestelmää. Nämä näyttivät heiltä poikkeamiselta oikealta tieltä, jonka he puolestaan näkivät semmoisten järjestöjen perustamisessa, joissa palkkajärjestelmä välittömästi voitettiin, kuten esim. tuotanto-osuuskunnissa. Kun siitä huolimatta ammatillinen järjestyminen Europan mannermaalla edistyi nopeasti 60-luvun puolivälistä lähtien, on se ennen kaikkea Internatsionalen ansiota ja riippuva siitä vaikutuksesta, joka Marxilla siinä ja sen kautta oli.

Mutta ammattiyhdistykset eivät olleet Marxille minään päämääränä, vaan ainoastaan välikappaleena luokkataistelua varten kapitalistista järjestystä vastaan. Hän vastusti mitä tarmokkaimmin ammattiyhdistysten johtomiehiä, jotka koettivat vierottaa ammattiyhdistyksiä tämän tarkoituksen palvelemisesta, joko se sitten tapahtui ahdasmielisissä mieskohtaisissa tai puhtaasti ammattiyhdistyksellisissä tarkoituksissa. Siten vastusti hän etenkin englantilaisia ammattiyhdistysvirkilliöitä, jotka alkoivat vehkeillä vapaamielisten kanssa.

Niin sääliväinen ja suvaitsevainen kuin Marx yleensä oli köyhälistön *joukkoja* kohtaan, yhtä ankara oli hän niitä kohtaan, jotka esiintyivät sen *johtajina*. Tämä koski etupäässä teoretikoita.

Marx lausui köyhälistön järjestöihin sydämmellisesti tervetulleeksi jokaisen köyhälistöläisen, joka tuli rehellisesti aikoen olla mukana luokkataistelussa, samantekevä mitä mielipiteitä mukaantulija muuten kannatti, samantekevä oliko hän jumalankieltäjä tai hyvä kristitty, oliko hän Proudhonin, Blanquin, Weitlingin tai Lassallen kannattajia, ymmärsikö hän arvoteoriaa tai piti sitä tarpeettomana j. n. e.

Luonnollisesti ei hänelle ollut samantekevää, oliko hän tekemisissä selvästi ajattelevien tai sekapäisten työ-

läisten kanssa. Hän piti tärkeänä tehtävänä niiden valistamista, mutta olisi pitänyt vääränä työläisten pois-työntämistä ja järjestöjen ulkopuolella pysyttämistä sen-
vuoksi, että he ajattelivat sekavasti. Hän luotti täydel-
lisesti luokkavastakohdan voimaan ja luokkataistelun
logikaan, joiden täytyi saattaa jokaisen köyhälistöläisen
oikealle tielle, niinpian kuin hän kerran oli liittynyt
järjestöön, joka palveli todellista köyhälistön luokka-
taistelua.

Mutta toisin suhtautui hän ihmisiin, jotka tulivat
köyhälistön luo opettajina ja levittivät mielipiteitä, jotka
olivat omiaan särkemään tämän luokkataistelun voiman
ja yhtenäisyyden. Semmosia aineksia kohtaan ei hän
tuntenut mitään suvaitsevaisuutta. Säälimättömänä
arvostelijana astui hän heitä vastaan, vaikkakin heidän
tarkoituksena olisivat olleet mitä paraat. Heidän toi-
mintansa näytti hänestä joka tapauksessa turmiolliselta,
jos siitä yleensä oli mitään tuloksia, eikä se näyttäy-
tynyt pelkäksi voimien haaskaukseksi.

Tämän johdosta on Marx aina ollut enimmin vihat-
tuja miehiä; häntä ei vihannut ainoastaan porvaristo,
joka pelkäsi häntä vaarallisimpana vihollisenaan, vaan
myöskin kaikki lahkolaiset, keksijät, sivistyneet sekapää-
neuvokset ja samanlaiset ainekset sosialistisessa leirissä,
joita hänen „suvaitsemattomuutensa“, „auktoritetinsa“,
„paaviutensa“ ja „kerettiläistuomionsa“ sitä enemmän
suututtivat, mitä kipeämmin hänen arvostelunsa heihin
koski.

Marxin mielipiteiden kanssa olemme me marxilaiset
häneltä perineet myöskin tämän aseman ja me ylpei-
lemme siitä. Ainoastaan se, joka tuntee itsensä hei-
kommaksi, valittaa puhtaasti kirjallisen arvostelun suvait-
semattomuutta. Ei ketään arvostella terävämmin ja
häijymmin kun Marxia ja marxilaisuutta. Mutta tähän

saakka ei ole vielä yhdenkään marxilaisen päähän pälkähtänyt sen takia puhjeta valitushuutoihin kirjallisten vastustajiemme suvaitsemattomuuden vuoksi. Sitä tehdäksemme olemme liiaksi varmat asiastamme.

Meitä ei sen sijaan jätä välinpitämättömäksi se tyytymättömyys, joka ajottain kuuluu köyhälistön joukoissa niiden kirjallisten taistelujen johdosta, joita käydään marxilaisuuden ja sen arvostelijain välillä. Tästä tyytymättömyydestä puhuu sangen oikeutettu tarve, tarve saada luokkataistelu yhtenäiseksi, yhdistää kaikki köyhälistöainekset suureksi suljetuksi joukoksi sekä pelko hajaantumisesta, joka voisi heikentää köyhälistöä.

Työläiset tietävät varsin hyvin, minkä voiman he saavat yksimielisyydestään; sen he asettavat korkeammalle kuin teoretisen selvyuden ja he toivottavat hiiteen kaikki teoretiset keskustelut, jos nämä uhkaavat aikaansaada hajaannusta. Ja aivan syystä, sillä teoretinen selvyys saisi aikaan aivan päinvastaista, kuin mitä sen tulee saavuttaa, jos se heikentäisi köyhälistön luokkataistelua sensijaan että se sitä vahvistaa.

Marxilainen, joka jatkaisi teoretista erimielisyyttä aina jonkin köyhälistön taistelujärjestön hajaantumiseen saakka, ei kuitenkaan enää olisi marxilainen eikä toimisi Marxin luokkataisteluopin hengessä, jolle jokainen askel todellista liikettä on tärkeämpi kuin tusina ohjelmia.

Käsityksensä siitä asemasta, missä marxilaiset ovat köyhälistön järjestöissä, ovat Marx ja Engels esiintuoneet jo Kommunistisessa manifestissaan siinä osassa, jonka nimenä on „Köyhälistöläiset ja kommunistit“. Kommunistit olivat osapuilleen samaa, mitä nykyään kutsumme marxilaisiksi.

Siinä sanotaan:

„Missä suhteessa ovat yleensä kommunistit köyhälistöläisiin?

Kommunistit eivät muodosta mitään erityistä puoluetta toisten puolueitten rinnalla.

Heillä ei ole mitään erityisiä, koko köyhälistön eduista poikkeavia etuja.

He eivät esitä mitään erityisiä periaatteita, joiden mukaan he tahtovat muovailla köyhälistön liikettä.

Kommunistit eroavat muista köyhälistöpuolueista vaan siinä, että he toiselta puolen köyhälistön eri kansallisissa (s. o. yksityisiin valtioihin rajottuvissa. K. Kautsky) taisteluissa pitävät silmällä koko köyhälistön yhteisiä, kansallisuudesta riippumattomia etuja ja vaativat niiden tyydyttämistä, toiselta puolen siinä, että he niillä eri kehitysasteilla, joilla taistelu köyhälistön ja porvariston välillä riehuu, aina edustavat kokonaisliikkeen etua.

Kommunistit ovat siis käytännöllisesti päättävin, aina eteenpäin ponnistava osa kaikkien maiden työväenpuolueista; teoretisesti he käsittävät paremmin kuin köyhälistön muut joukot köyhälistöliikkeen edellytykset, suunnan ja yleiset tulokset.

Kommunistien lähin tarkoitus on sama kuin kaikkien muiden köyhälistöpuolueiden: köyhälistön muodostaminen luokaksi, porvaristoherruuden hävittäminen, valtiollisen vallan vallottaminen köyhälistön kautta.

Kommunistien teoretiset opit eivät suinkaan perustu aatteisiin ja periaatteisiin, joita se tai tämä maailmanparantaja on keksinyt. Ne ilmasevat vaan todellisia olosuhteita, riehuvassa luokkataistelussa, meidän silmiemme edessä kehittyvässä historiallisessa liikkeessä.“

Niinä kuutenakymmenenä vuotena, jotka ovat kulu-
neet senjälkeen kun tämä on kirjoitettu, on paljon
muuttunut, niin että näitä lauseita ei enää jokaiselle
kirjaimelleen voi käyttää. Vuonna 1848 ei vielä ollut
suuria, yhtenäisiä työväenpuolueita, joilla olisi ollut
laajoja sosialistisia ohjelmia, ja marxilaisen teorian
rinnalla oli olemassa toisia, paljon laajemmalle levin-
neitä sosialistisia teorioja.

Nykyään elää taistelevassa köyhälistössä, joka on yhdistyneenä joukkopuolueisiin, ainoastaan *yksi* sosialistinen teoria, marxilainen teoria. Eivät kaikki työväenpuolueiden jäsenet ole marxilaisia, ja vielä vähemmän ovat kaikki perusteellisesti kasvatettuja marxilaisia. Mutta niillä näiden joukossa, jotka eivät tunnusta marxilaista teoriaa, *ei yleensä ole mitään teoriaa*. Joko he kieltävät kaikkien teoriain ja kaikkien ohjelmien välttämättömyyden, tahi myöskin leipovat itselleen ennen Marxia esiintyneiden ajatustapojen palasista jotka juuri olemme oppineet tuntemaan ja jotka eivät vielä kokonaan ole hävinneet, yhdessä parin marxilaisen murusen kanssa semmoisen kaikenmaailman sosialismin, jolla on se etu, että siitä voi jättää pois kaiken, mikä ei hetkellisesti näytä soveltuvan, ja että siihen voi ottaa kaiken, mikä kullakin hetkellä näyttää käyttökelpoiselta, joka siis on paljon mukavampi kuin johdonmukainen marxilaisuus, mutta täysin mitätön siellä missä teoriaa tärkeimmin tarvitaan. Se riittää kansanomaisen agitatsionin tavallisiin tarkoituksiin, mutta ei kelpaa mihinkään, kun on määrättävä todellisuudessa asema uusien, odottamattomien ilmiöiden suhteen. Juuri sen taipuvaisuuden ja pehmeiden takia ei siitä voi muodostaa mitään rakennusta, joka uhmailee kaikkia myrskyjä. Eikä se voi kelvata edes ojennusnuoraksiin, joka johtaa etsivää, koska se itse tulee määrättyksi tunnustajiensa mieskohtaisten hetken tarpeiden mukaan.

Marxismien ei tarvitse enää nykyään taistella itselleen sijaa köyhälistössä toisten sosialististen mielipiteiden rinnalla. Sen arvostelijat eivät vastusta sitä enää toisilla teorioilla, vaan ainoastaan epäilemällä yleensä jonkin teorian välttämättömyyttä, tai ainakin johdonmukaisen teorian välttämättömyyttä. Sitä vastaan esitetään nyt enää köyhälistöliikkeessä puheenparsia, kuten

puhumalla „kaavaoppisuudesta“, „puhdasoppisuudesta“ ja sen semmosista, eikä täydellisiä uusia järjestelmiä.

Siinä on meille marxilaisille nykyään kuitenkin vaan yksi syy lisää välttää kaikkia yrityksiä muodostaa työväenliikkeessä erityistä marxilaista lahkoo, joka erottautuu toisista taistelevan köyhälistön kerroksista. Samoin kuin Marx, pidämme mekin tehtävänämme koko köyhälistön yhdistämistä taistelevaksi elimistöksi. Tämän elimistön *sisäpuolella* tulee meidän päämääränämme aina olemaan olla „käytännöllisesti päättävin, aina eteenpäin ponnistava osa“, joka käsittää *paremmin kuin* köyhälistön *muut* joukot köyhälistöliikkeen edellytykset, suunnan ja yleiset tulokset“, se on, me tulemme aina koettamaan käytännöllisessä tarmossa ja teoretisessa ymmärtämisessä saavuttaa korkeinta, mitä olemassa olevilla välikappaleilla voidaan saavuttaa. Ainoastaan siinä, tekojemme etevämmydessä, joihin marxilaisen katsantokantamme etevämmyys meidät tekee pystyviksi, tahdomme asettua erikoisasemaan, luokkapuolueeksi järjestyneen köyhälistön kokonaiselimistössä, joka muuten kaikkialla siellä, missä ei itsetietonen marxilaisuus sitä jo täytä, tosiasia in logikan pakottamana yhä enemmän tungetaan sen raiteille.

Mutta tuskin koskaan onkaan kukaan marxilainen tai mikään marxilainen ryhmä aiheuttanut hajaannusta teoretisten erimielisyyksien vuoksi. Missä on syntynyt hajaannusta, ovat niiden aiheuttajina aina olleet *käytännölliset*, eivätkä *teoretiset*, taktilliset eivätkä järjestymisestä johtuvat erimielisyydet, ja teoria on ollut ainoastaan sinä syntipukkina, jonka niskoille kaikki siinä tehdyt synnit on heitetty. Se mitä esimerkiksi jo muutamia vuosia osa ranskalaisista sosialisteista kutsuu taisteluksi marxilaista suvaitsemattomuutta vastaan, on valossa tarkasteltuna ainoastaan muutamien

vapaamielisten ja parlamentarikoiden taistelua köyhälistökuria vastaan, jota he pitivät alentavana. He vaativat kuria vaan suurta joukkoa varten, mutta ei niin yleviä viisaita varten kuin he itse ovat. Köyhälistökurin puolustajat ovat sensijaan Ranskassa aina olleet marxilaisia, ja he ovat siinä osottautuneet mestarinsa oivalliseksi oppilaiksi.

Hän ei ole ainoastaan teoretisesti osottanut tien, jota myöten köyhälistö nopeimmin saavuttaa korkean päämääränsä, vaan on hän myöskin käytännössä käynyt edellä tällä tiellä. Vaikutuksensa kautta Internationalessa on hän antanut esikuvan koko meidän käytännöllistä toimintaamme varten.

Ei ainoastaan ajattelijana, vaan myöskin esikuvana voimme juhlia Marxia, tai pikemmin — mikä paremmin on hänen mielensä mukaista — häntä opiskella. Me saamme yhtä rikkaan hyödyn hänen mieskohtaisen vaikutuksensa historiasta, kuin hänen teoretisista selityksistään.

Ja esikuvalliseksi tuli hän toiminnassaan ei ainoastaan tietonsa kautta ja etevän järkensä avulla, vaan myöskin rohkeutensa ja väsymättömyytensä kautta, jotka yhdistyivät mitä suurimpaan hyvyyteen ja epäitsekkyyteen sekä horjumattomaan mielentasapainoon.

Joka tahtoo oppia tuntemaan hänen rohkeuttaan, lukekoon sen oikeudenkäynnin vaiheet, jota Kölnissä 9 päivänä helmikuuta 1848 käytiin häntä vastaan hänen kehotuksensa johdosta aseelliseen vastarintaan, missä oikeudenkäynnissä hän esitti uuden vallankumouksen välttämättömyyttä. Hänen hyvyyttään ja epä-itsekkyytään todistaa se läheinen huolehtiminen, jota hän itse mitä suurimmassa kurjuudessa eläen osotti tovereitaan kohtaan, joita hän aina ajatteli enemmän kuin itseään, kuten esimerkiksi vuoden 1848 vallankumouksen jälkeen.

samoinkuin Parisin Kommunin kukistumisen jälkeen vuonna 1871. Hänen koko elämänsä vihdoinkin oli keskeytymätön sarja koettelemuksia, joita ainoastaan semmonen mies voi kestää, jonka väsymättömyys ja horjumattomuus kohosivat paljon yläpuolelle tavallista määrää.

Hänen toimintansa alusta alkaen „Rheinische Zeitungissa“ (1842) ajettiin häntä maasta maahan, kunnes hänelle vuoden 1848 vallankumous lupasi voitokkaan ryntäyksen alkamista. Sen kukistumisen kautta näki hän jälleen itsensä syöstyksi valtiolliseen ja persoonalliseen kurjuuteen, mikä näytti sitä toivottomammalta, kun häntä maanpaossa toiselta puolen ahdisti porvarillinen kansanvalta ja toiselta puolen itse osa kommunisteja taisteli häntä vastaan ja sitäpaitsi hänen uskollisista ystävistään koko joukko oli vuosikausiksi haudattu preussiläisiin vankiloihin. Sitte tuli vihdoinkin valonväläys, Internationale, mutta muutamien vuosien jälkeen sitäkin hämärsi Parisin Kommunin kukistuminen, jota pian seurasi Internationalen hajoominen sisäiseen sekaavuuteen. Tosin oli tämä loistavalla tavalla täyttänyt tehtävänsä, mutta juuri senvuoksi olivat eri maiden köyhälistöliikkeet tulleet itsenäisemmiksi. Mitä enemmän Internationale kasvoi, sitä enemmän tarvitsi se joustavampaa järjestymismuotoa, joka antoi enemmän toimintavapautta yksityisille kansallisille järjestöille. Samaan aikaan kuitenkin, jolloin tämä tuli mitä välttämättömimmäksi, tunsivat englantilaiset ammattiyhdistysjohtomiehet, jotka tahtoivat toimia yhdessä vapaa mielisten kanssa, luokkataistelusuunnan toimintaansa rajottavaksi, kun taas romanilaisissa maissa Bakuninin anarkismi kapinoitsi työläisten osanottoa vastaan politiikkaan. Nämä olivat ilmiöitä, jotka siihen aikaan pakottivat Internationalen pääneuvostoa keskitetyn valtansa mitä ankarimpaan käyttöön, koska järjestymisen yhte-

näisyys tuli välttämättömämmäksi kuin milloinkaan ennen. Tämä ristiriita kaatoi ylpeän laivan, jonka peräsintä Karl Marx käsissään piteli.

Se oli katkera pettymys Karl Marxille. Tosin silloin alkoi saksalaisen sosialidemokratian loistava nousu ja vallankumouksellisen liikkeen voimistuminen Venäjällä. Sosialistilaki teki kuitenkin toistaiseksi lopun edellisen loistavasta noususta ja venäläinen terrorismi saavutti sekin huippukohtansa vuonna 1881. Siitä alkaen luisti se nopeasti alaspäin.

Siten oli Marxin valtiollinen toiminta sarja epäonnistumisia ja pettymyksiä. Ja hänen tieteellinen toimintansa ei ollut suinkaan vähemmin samaa laatua. Hänen elintyönsä, „Kapital“-teos, josta hän niin paljon odotti, jäi näköjään huomaamattomaksi ja ilman vaikutusta, jopa omassakin puolueessa käsitettiin sitä aina kahdeksankymmenluvulle saakka sangen vähäsen.

Marx kuoli juuri sen ajan kynnyksellä, jolloin vihdoin niiden hedelmien oli kypsyttävä, joita hän mitä rajuimmassa tuulissa ja auringottomana, synkkänä aikana oli kylvänyt. Hän kuoli silloin kun se aika koitti, jolloin köyhälistöliike tarttui koko Euroopan ja kaikkialla täyttyi hänen henkeään, asettui hänen perusteilleen ja jolloin juuri senkautta alkoi köyhälistön keskeytymättömän, voitokkaan nousun ajanjakso, joka niin loistavasti erosi siitä ajasta, jolloin Marx yksinäisenä, vähän ymmärrettynä, mutta paljo vihattuna taistelijana taisteli vihollisten maailmaa vastaan saadakseen aatteensa köyhälistössä ymmärretyksi.

Niin lamauttava, jopa suorastaan toivoton kuin tämä asema olisi ollut jokaiselle tavalliselle ihmiselle, ei se milloinkaan riistänyt Marxilta hänen iloista mielen-tasaisuuttaan eikä hänen ylpeätä luottavaisuuttaan. Hän kohosi niin paljon ylemmäksi aikakauttaan, katsoi

niin selvästi kauas sen ylitse, että hän selvästi näki luvatus maan, jota hänen aikalaistensa suuren joukon ei edes oltu suotu aavistaa. Tieteellisestä suuruudestaan ja teoriansa syvyydestä ammensi hän tätä luonteensa parasta voimaa, jossa hänen horjumattomuutensa ja luottavaisuutensa juuret olivat ja joka piti häntä vapaana kaikesta häälymisestä ja erilaisista mielialoista, siitä epävakaasta tunteiden ylenpalttisuudesta, joka tänään riemuitsee aina taivaaseen saakka ja huomenna on kuollakseen murheellinen.

Tästä lähteestä on meidänkin ammennettava, silloin voimme olla varmoja siitä, että me niissä suurissa ja vaikeissa taisteluissa, joita kohti käymme, tulemme käymään miehestä ja voimme käyttää sitä enintä voimamäärää, johon pystymme. Silloin voimme odottaa saavuttavamme päämäärämme aikasemmin kun mikä muuten olisi mahdollista. Köyhälistön ja samalla koko ihmiskunnan vapauttamisen lipun, jonka Marx on levittänyt ja jota hän enemmän kuin ihmisijän ennen meitä kantoi yhä uudistetuissa hyökkäyksissä, milloinkaan väsähtämättä, milloinkaan epäilemättä, sen tulevat hänen kouluuttamansa taistelijat voitokkaasti istuttamaan kapitalistisen hirmulinnotuksen raunioille.

SISÄLTÖ:

	Sivu
Esipuhe	5
1. Johdanto	7
2. Luonnon- ja järkeistieteiden yhdistäminen	9
3. Marx ja Engels	21
4. Saksalaisen, ranskalaisen ja englantilaisen ajattelun yhdistäminen	24
5. Työväenliikkeen ja sosialismin yhdistäminen	33
6. Teorian ja käytännön yhdistäminen	49